

Heidi Väisänen

ELOKUVAKASVATUS SOSIAALISEN KIRJASTON VÄLINEENÄ

Mikkelin seutukirjaston henkilökunnan
näkemykset elokuvakasvatuksesta

Opinnäytetyö

Yhteisöpedagogi

2020

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkintonimike	Aika
Heidi Väisänen	Yhteisöpedagogi (AMK)	Joulukuu 2020
Opinnäytetyön nimi		64 sivua 1 liitesivua
ELOKUVAKASVATUS SOSIAALISEN KIRJASTON VÄLINEENÄ Mikkelin seutukirjaston henkilökunnan näkemykset elokuvakasvatuksesta		
Toimeksiantaja		
Mikkelin seutukirjasto		
Ohjaaja		
Laura Hokkanen		
Tiivistelmä		
<p>Elokuvakasvatuksen voi jakaa kolmeen suuntaukseen. Elokuvakasvatuksen esteettinen suuntaus pitää elokuvaa oppimisen ja opetuksen kohteena. Sen tavoitteena on elokuva- maun kehittäminen. Mediakasvatuksellisen elokuvakasvatuksen suuntaus pitää elokuvaa oppimisen välineenä ei opetuksen kohteena. Sen tavoitteena on elokuvien tekeminen. Kult- tuurisen elokuvakasvatuksen suuntauksen tavoitteena on tunnekasvatus. Siihen kuuluu elokuvien tutkiminen, löytäminen kuin emotionaalinen tai henkinen kehitys. Elokuvakasva- tus käsite on lähtöisin 1900-luvun alkupuolelta ja sen juuret tulevat Englannista. Suomessa elokuvakasvatukseen ruvettiin kiinnittämään huomiota 1970-luvulla.</p> <p>Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelmänä on teemahaastattelu ja analyysimenetelmänä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Mikkelin seutukirjaston henkilökunnan näkemyksiä elokuvakasvatuksesta sosiaali- sen kirjaston välineenä. Minkälaisia mahdollisuuksia ja esteitä työntekijät paikantavat elo- kuvakasvatuksella olevan? Haastateltavina on kolme Mikkelin seutukirjaston henkilökun- nan jäsentä.</p> <p>Kirjastot ovat suurten haasteiden edessä. Tähän vaikuttavat niin yhteiskunnalliset muutok- set, resurssit kuin työntekijöiden muuttuneet roolitkin. Kirjastojen muutokset liittyvät myös kävijöiden muuttuneisiin odotuksiin. Sosiaalinen kirjasto on tuonut kirjastoille uusia ulottu- vuuksia kohtaamispaikan näkökulmasta. Sosiaaliseen kirjastoon linkittyä voimakkaasti mo- nialaisuus. Kirjastosta voidaan puhua mediakasvatuksen kolmantena tilana ja kirjastoilla on tärkeä rooli mediakasvatuksen saralla.</p> <p>Tutkimuksessa nousi esille, että kirjastohenkilökunta kokee elokuvakasvatuksen sopivan sosiaalisen kirjaston välineeksi. Aineistosta nousi esille, että elokuvakasvatus oman työn osana ei tuntunut luonteelta. Suurimpia haasteita elokuvakasvatuksen toteuttamiseksi Mikkelin seutukirjastolla koettiin liian pienet resurssit. Esiin nousivat myös elokuvalisenssin kalleus ja tilakysymys. Haastateltavat kokivat oman ammatillisuuden näkökulmasta tärke- äksi aiheeseen perehtymisen ja oman motivaation tärkeyden. Tuloksista ilmeni, että esi- merkiksi hanketyön kautta uusien toimintojen kokeileminen olisi suotavaa. Näin pystyttäisiin näkemään toiminnan käynnistyminen ja kävijöiden vakiintuminen.</p>		
Asiasanat		
elokuvakasvatus, sosiaalinen kirjasto, mediakasvatus		

Author (authors)	Degree	Time
Heidi Väisänen	Bachelor of Humanities	December 2020
Thesis title FILM EDUCATION AS A TOOL FOR A SOCIAL LIBRARY The views of the Mikkeli Regional Library personnel on film education		64 pages 1 pages of appendices
Commissioned by Mikkeli Regional Library		
Supervisor Laura Hokkanen		
Abstract <p>Film education can be divided into three orientations. The aesthetic orientation of film education sees film as an object of teaching and learning. Its objective is to develop one's film preferences. The media educational orientation sees a film as a tool for learning, not on object of instruction. This orientation focusing on filmmaking. The aim of cultural film education is emotional education. It involves exploring and discovering films in support of emotional and psychological development. The concept of film education came into being in the early 20th century in England. In contrast, film education became known in Finland in the 1970s.</p> <p>The thesis utilized qualitative research. The method of data collection was a thematic interview, and the method of analysis was data-based content analysis. The aim of this research was to find out the views that the staff of the social library at the Mikkeli Regional Library had on using film education as a tool. What opportunities and obstacles do employees acknowledge in film education? Three staff members of the Mikkeli Regional Library were interviewed for this research.</p> <p>At present, libraries are facing major challenges. This is influenced by societal changes, resources, and the change in roles of employees. Changes in libraries are also related to versatile expectations from customers. Social libraries have transformed libraries into meeting places. They can also be described as the third environment of media education and they play an important role in the field of media education.</p> <p>The research shows that library personnel consider film education a suitable tool for a social library. Data also shows that film education does not seem like a natural part of work. The biggest challenge for the implementation of film education that the Mikkeli Regional Library is facing is the lack of resources. Also, the high cost of film licenses and lack of proper learning environments emerged in the interviews. From the point of view of their own professionalism, the participants of the study felt it was important to become familiar with the topic and address their own motivation. The results showed that it would be advisable to try new activities, for example through project work. This would help with the start of new activities and the stability of customer numbers.</p>		
Keywords film education, social library, media education		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KIRJASTOJEN MUUTTUVA ROOLI	8
2.1	Sosiaalinen kirjasto	8
2.2	Mediakasvatus kirjastossa	10
2.3	Nuoret kirjastossa	13
3	ELOKUVAKASVATUS.....	16
3.1	Elokuvakasvatus käsitteenä	16
3.2	Elokuvakasvatuksen historiaa.....	20
3.3	Elokuvakasvatus monilukutaitojen kehittäjänä.....	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	24
4.1	Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko.....	24
4.2	Tutkimuskysymykset.....	25
4.3	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	26
4.4	Aineistonkeruuprosessin eteneminen	28
4.5	Aineiston analyysi	29
5	ELOKUVAKASVATUS OSANA SOSIAALISTA KIRJASTOA	31
5.1	Elokuvakasvatuksen mahdollisuudet	31
5.1.1	Yhteistyö	31
5.1.2	Elokuva kasvatuksellisena toimintana	33
5.1.3	Nuorten tavoittaminen.....	36
5.1.4	Ammattitaito ja muuttuvat työmuodot.....	39
5.1.5	Mediakasvatus kirjastotyön osana	43
5.2	Elokuvakasvatuksen esteet	45
5.2.1	Kirjaston perustehtävä ja resurssipula	45
5.2.2	Työn vaatimukset ja asiakkaiden odotukset.....	47
5.2.3	Kirjaston ja yhteiskunnan muutos	48

5.2.4	Tulevaisuuden kirjastotyöntekijä	50
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
6.1	Pohdinta	51
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	54
6.3	Jatkotutkimusehdotukset	56
	LÄHTEET.....	58
	LIITTEET	

Liite 1. Teemahaastattelun runko / kysymykset

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on elokuvakasvatus. Elokuvat ovat aina kiehtoneet minua. Koen, että elokuvien avulla olen pystynyt pakenemaan ja käsittelemään erilaisia ahdistaviakin asioita. Elokuva ei ole vain elokuva vaan paljon enemmän. Niiden avulla ihminen pystyy käsittelemään vaikeitakin asioita ja avartamaan omia näkemyksiään (Raitaranta 2011, 11–12). Ranskalainen elokuvakasvattaja ja elokuvantekijä Alain Bergala on kertonut, että hänen elämänsä elokuvat tulivat keskellä ahdistavaa lapsuutta ja veivät mennessään (Bergala 2013, 19).

Lähtökohta opinnäytetyölle syntyi ollessani harjoittelussa Mikkelin seutukirjastolla. Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa tutkin Mikkelin seutukirjaston henkilökunnan ajatuksia elokuvakasvatuksesta mahdollisena sosiaalisen kirjaston välineenä nuorten kanssa toimiessa. Nuoret ovat sellainen kohderyhmä, jota on vaikea tavoittaa, mutta heidät otettaisiin kirjastoissa mielellään vastaan. Julkista keskustelua on käyty siitä, että kirjastot ovat kadottaneet nuoret kävijänsä ja heidän tavoittamiseen tarvittaisiin uusia tapoja ja keinoja (Hokkanen 2012, 151). Kirjastojen halutessa lisää nuoria kävijöitä nuoretkin vastavuoroisesti tarvitsevat kirjastoa ja kirjoja. Kansainvälisten tutkimusten valossa on todettu, että kirjastot vaikuttavat positiivisesti ihmisten hyvinvointiin, oppimiseen ja lukemiseen sekä yhteiskunnallisen minäkuvan että yhteenkuuluvuuden syntymiseen. On myös todettu, että kirjastot edistävät kävijöidensä tiedonhakutaitoa ja informaatiolukutaitoa. Näitä taitoja tarvitaan esimerkiksi opinnoissa menestymiseen. (Idström 2016, 23, 26.) Elämme hyvin tekstikeskeisessä ja informaatiotulvaisessa maailmassa, jossa korostuu lukemiskulttuurin tärkeys.

Suomessa lukutaito on ollut aina korkealla. Nuorten suhtautuminen lukemiseen on muuttunut kuitenkin kielteisempään suuntaan ja lukutaidon taso on laskenut. OECD-maita verrattaessa keskenään on havaittavissa se, että Suomessa ero tyttöjen ja poikien lukutaidon välillä on suurin ja se kasvaa jatkuvasti. Lukutaidosta puhuttaessa suomalaisten poikien vaarana on syrjäytyminen. Lukutaitoa jokainen ihminen tarvitsee läpi elämän. (Heikkilä 2016, 108.)

Lukemisella on myönteisiä vaikutuksia niin terveyteen kuin yleisesti elämänlaatuunkin puhuttaessa perhe-elämästä, yhteiskunnassa toimimisesta ja jopa taloudellisesta toimeentulosta. Lukuharrastus tuo mukanaan myös yleistietämystä ja sanallista lahjakkuutta sekä kulttuurista ja ihmisluonteen ymmärtämistä. (Tuomi 2016.)

Kirjasto voisi olla elokuvakasvatukselle otollinen paikka. Kirjasto ei rajaa osallistujia kuten moni muu paikka. Kirjasto on kaikille avoin eli julkinen tila, johon kaikki voivat tulla (Nuotio 2016, 49). Kirjastoja on aina pidetty matalan kynnyksen yhteisöllisinä kohtaamispaikkoina, joihin voi pistäytyä muuten vain (Hokkanen 2015, 16). Yleisten kirjastojen tavoitteena on taata kaikille yhtäläinen pääsy tietoon ja materiaan sekä mahdollistaa näin kansalaistaitojen ja elinikäisen oppimisen mahdollisuus. Tavoitteena on myös tarjota ja kehittää eri ikäryhmille erilaisia aktiviteetteja ja palveluita. Kirjastojen olemassaololla on kokonaisvaltainen vaikutus ihmiselle niin yksilötasolla kuin yhteiskunnallisella tasollakin. (Aabø 2005, 206–207.)

Elokuvakasvatus on ajankohtainen ja tärkeä työmuoto sekä menetelmä, joten halusin tutkia, miten se koetaan kirjaston henkilökunnan näkökulmasta. Ympäristön ollessa jatkuvassa muutoksessa täytyy myös kirjastojen muuttua ja muuttaa toimintamuotojaan. Yleiset kirjastot muuttuvat moniammatilliseen suuntaan ja tiloja avataan erilaiselle toiminnalle (Yleisten kirjastojen neuvosto 2016, 16). Nuoret tarvitsevat heille suunnattua monipuolista tekemistä. Valtaosa nuorista katsoo elokuvia, ja niitä on helppo jokaisen saada käsiin, koska nykypäivänä on muun muassa paljon eri suoratoistopalveluita. Elokuvan avulla voi lähestyä ja käsitellä elämän eri osa-alueita ja se on tehokas kasvatuksellinen väline (Raitaranta & Virtanen 2011, 7).

Elokuvateatterissa esitetty elokuva on aina elämyksellisempi kokemus kuin televisiosta katsottuna (Kovanen ym. 2013, 37). Kirjastojen näkökulmasta elokuvakasvatuksen ottaminen osaksi kirjastotyötä voi vaatia muun muassa tilojen muokkautuvuutta, lisenssiä, ohjausresursseja ja perehtyneisyyttä sekä keskustelukokemusta. Elokuvakasvatuksessa kasvattajan rooli on tärkeä, joten tämä on yksi merkittävä tekijä, kun puhutaan elokuvakasvatuksesta mahdollisena työmuotona. Toisaalta nuorten tavoittaminen saattaa olla haastavaa. Nuorten vapaa-ajasta kilpailee nykypäivänä moni asia. Nuorille tietotekniikka

sekä sosiaalinen media ovat merkittävä osa arkea. (MTV Uutiset 2019.) On tärkeää myös pohtia sitä, että elokuva on monelle meistä henkilökohtainen kokemus ja tila. Aina omia tuntemuksia ei ole helppo pukea sanoiksi tai niistä keskusteleminen ei tunnu luontevalta. Opinnäytetyössä tullaan tarkastelemaan näiden teemojen kautta myös elokuvakasvatuksen mahdollisia esteitä ja edellytyksiä.

Kirjastostrategian näkökulmasta elokuvakasvatus voisi hyvinkin olla yksi kehitettävä työmuoto kirjastoille. Aikaisemmin Mikkelin seutukirjastolla on pyörinyt Minikino, joka on suunnattu sylväauvojen vanhemmille tai huoltajille. Hyvänä jatkumona tälle voisi toimia esimerkiksi nuorille suunnattu elokuvakerho, lomaiikoina tarjottava elokuvaelämys tai mahdollisen mediataitoviikon yhteydessä oleva teemapäivä tai jopa viikko, jolloin esitettäisiin eri elokuvia. Kirjastopolku, joka on Mikkelin seutukirjaston ja koulujen välistä yhteistyötä, voisi myös olla yksi keino tuoda elokuvakasvatus osaksi kirjastoa.

2 KIRJASTOJEN MUUTTUVA ROOLI

2.1 Sosiaalinen kirjasto

Viimeisten vuosikymmenien aikana kirjastojen rooli on muuttunut (Sallmén 2016, 22). Kirjastoja ei perinteisessä mielessä koeta sosiaalisiksi tilaksi tai paikaksi. Sana *sosiaalinen* ei tunnu luontevalta, kun pyritään kuvailemaan kirjastoa tilana. Kirjastot on totuttu näkemään usein mietiskelyn, seisahuneisuuden ja hiljaisuuden tyyssijana. (Padgett 2017.) Tämä ei kuitenkaan pidä enää paikkaansa, vaan kirjastoja on elävöitetty erilaisilla tapahtumilla. Kirjaston helppo saatavuus ja keskeinen sijainti edesauttavat siinä, että kirjasto koetaan kohtaamispaikkana. Kirjasto sosiaalisena tilana vaatii myös tilojen muokattavuutta ja monikäyttöisyyttä. Sosiaalinen kirjasto voi olla muutakin kuin fyysinen tila, eli kirjasto voi jalkautua muuallekin esimerkiksi pop up -tyyppisesti. Näin päästään lähelle uusiakin asiakkaita ja tarjotaan heille mahdollisuus kirjastopalveluiden kokeilemiseen. (Launonen 2015, 45, 53, 57.)

Kirjasto on 2000-luvulla saanut kohtaamispaikkana uusia ulottuvuuksia, kun on ruvettu puhumaan sosiaalisen kirjaston ajatuksesta muuttuvien ja uusien palveluiden myötä (Sallmén 2016, 24). Sosiaalinen kirjasto on yhteisöllinen

tila, jossa eri yhteiskuntaluokissa olevat ihmiset ovat vuorovaikutuksessa toisensa kanssa. Se on tila, jossa voi tapahtua ja saada elämyksiä. (Nuotio 2016, 53.) Sosiaalisuus ja yhteisöllisyys ovat sosiaalisen kirjaston tärkeimmät osat. Ne mahdollistavat vuorovaikutuksen avulla yhteisöllisen oppimisen. Tällä tarkoitetaan, että kirjaston henkilökunta yhdessä asiakkaidensa kanssa jakavat toisilleen tietoa ja taitoa sekä näin kirjastot muodostavat uusia elämyksiä ja kokemuksia. Voidaan todeta, että hyvinvointi lisääntyy yhteisöllisyydestä, joka muodostuu onnellisista kokemuksista. Sosiaalisen kirjaston yhteydessä on esitetty ajatus siitä, tulisiko kirjastohenkilökunnan olla fasilitaattori (mahdollistaja), eräänlainen tapahtuman tuottaja. (Haapala 2015, 82.)

Sosiaalinen kirjasto on lähellä kirjastopedagogiikkaa. Tällä tarkoitetaan tapaa, jolla eri-ikäisiä ihmisiä yritetään aktivoida kirjaston ja aineistojen käyttäjiksi sekä elinikäisen oppimisen pyrkimyksistä. (Hokkanen 2015, 17.) Kirjastopedagogiikalla tarkoitetaan kirjaston perustehtäviä tai voidaan puhua perinteisimmän ymmärretyistä tehtävistä, jotka ovat lukemisen ja kirjoittamisen edistäminen ja lukuharrastuksen tukeminen (Suomen kirjastoseura 2014, 5).

Sosiaalisen kirjastoon liittyy vahvasti monialaisuus ja moniosaajuus. Yhdessä tehtävän työn merkitys kasvaa tulevaisuudessa vielä enemmän. Entistä enemmän korostuu erilaiset verkostot ja työ hajautuu eri ammattialoille. (Purhonen 2016, 154.) Sosiaalisen kirjaston yhteydessä voidaan puhua myös käsitteestä kolmas työ. Tällä tarkoitetaan ilmiötä, joka esiintyy kirjastotyön ja nuorisotyön yhteydessä puhuttavasta työstä. Voidaan myös käyttää termejä *nuorisotyö kirjastossa* tai *kirjastonuorisotyö*. Toivottavaa on, että tämä uusi työmuoto muokkaantuu yhdeksi työksi, jossa näkyy vahvasti molempien alojen osaamisalueet. Näistä muodostuisi lopulta ammattialan perustehtävän yksi osa-alue. (Purhonen 2015, 90.)

Tämän päivän työ muuttuu koko ajan, ja se on monimuotoista, myös kirjastoissa. Työ ei ole enää sidottu tiukasti yhden ammattialan alla olevaksi perustehtäväksi. Yksi näkyvä esimerkki tästä on, että kirjastoon ei mennä pelkästään hakemaan kirjoja tai tietoa vaan kokemaan elämyksiä ja osallistumaan sekä oppimaan jotain uutta. (Purhonen 2015, 90–91, 93.) Näyttää siltä, että kirjastot ovat kutsuneet nuorisotoimen usein yhteistyökumppanikseen, kun puhutaan siirtymisestä nuortenkirjallisuuden osastoista muihin nuorille sopiviin

tiloihin. Kirjastoissa työskentelee edelleen pääsääntöisesti kirjastoalan ammattilaisia, vaikka nuorisotoimi ja kirjasto ovat tehneet paljon yhteistyötä. (Tiitinen & Turunen 2017, 205, 209.) Toivottavaa olisi, että eri alan ammattilaisia voisi toimia esimerkiksi nuortenosastolla (Alameri-Sajama 2007, 19).

Hokkanen (2015, 11–12) tiivistää sosiaalisen kirjaston (*social library*) käsitteen kolmeen toisistaan eroavaan tulkintaan. Sosiaalinen kirjasto voi olla moderni kirjasto, jota voi käyttää omalta kotikoneelta ja joka auttaa asiakkaita erilaisten sovelluksien käytössä sekä käyttää sosiaalista mediaa. Kirjastonhoitajat nähdään sähköisten aineistojen, laitteistojen, tiedonhaun ja sosiaalisen median ammattilaisina. Voidaan jopa puhua amerikkalaisesta termistä *Social librarians*. Sosiaalinen kirjasto nähdään tässä tulkinnassa työmuotona, joka korostaa internetin asemaa kansalaisyhteisönä. Sosiaalinen kirjasto voidaan nähdä myös sosiaalityön rajapinnoilla. Tässä korostuu kirjaston asema ihmisten auttajina ja kohtaajina sekä yksinäisyyden torjujina sosiaaliseen statukseen katsomatta. Tämä tulkinta voidaan kokea haastavaksi ja ongelmalliseksi. Kirjaston perustehtäviin kuuluu kaikkien ihmisten tasa-arvoinen palveleminen ja heidän kohtaamisensa. Johanna Jyrkinen puolestaan puhuu ihmisryhmistä, joita kirjasto ei jostain syystä tällä hetkellä tavoita. Hän mainitsee sosiaalisen kirjastotyön yhdeksi tehtäväksi uusien asiakasryhmien aktivoimisen ja tavoittamisen kirjaston käyttäjiksi. Asiakkaat otettaisiin osaksi kirjastotyön kehittämistä sosiaalisessa kirjastotyössä sekä heidän ideoitaan ja ajatuksiaan kuunneltaisiin. (Hokkanen 2015, 12; Jyrkinen 2013, 4.) Elsevierin Library Connect -ohjelman mukaan kirjastohenkilökunnan rooli sosiaalisessa kirjastossa on olla muun muassa kouluttaja, kuraattori ja suodattaja sekä eräänlainen ”majakka”, suunnan näyttäjä (Library Connect 2013).

2.2 Mediakasvatus kirjastossa

Mediakasvatus käsitteen käyttö on vaikeaa, epämääräistä ja osittain päällekkäistä, vaikka se onkin terminä tunnettu. *Mediakasvatus*-sana on terminologisesti vaikea, koska se sisältää sanat *media* ja *kasvatus*, jotka ovat erikseenkin jo haastavia sanoja tulkita sekä ymmärtää. (Merilampi 2014, 29, 42.) Mediakasvatus käsitteellä ei ole olemassa yhtä oikeaa määritelmää, vaan se on hyvin monitulkintainen. Voidaan kuitenkin sanoa, että mediakasvatus on median parissa kasvua, kehitystä ja oppimista. Sen avulla myös pyritään kehittämään

ja vaikuttamaan yksilön kykyihin toimia erilaisten medioiden parissa sekä olemaan osa yhteiskuntaa ja jopa koko maailmaa. Mediakasvatuksella voidaan vahvistaa ja tukea lapsen ja nuoren suhdetta toisiin ihmisiin ja itseensä. (Sallmén 2009, 9, 26.)

2000-luvun ilmiönä voidaan pitää mediakasvatusta niin kirjastoissa kuin laajemminkin yhteiskunnassa. Tässä vaiheessa yleistyi myös *mediakasvatus*-termi kirjastokäytössä. Kirjastoihin on ainakin vuodesta 2006 alkaen juurrutettu mediakasvatusta erilaisien hankkeiden avulla. (Mustikkamäki 2016, 75, 82.) Kirjastosta voidaan puhua mediakasvatuksen kolmantena tilana. Tällä tarkoitetaan kirjaston asemaa yhteistyössä kodin ja koulun kanssa. Kirjasto on niin henkisesti kuin fyysisestikin erillään näistä kahdesta tilasta. (Suomen kirjastoseura 2014, 7; Sallmén 2016, 22.)

Kirjastot ovat olleet jo kauan yksi tärkeä toimija monien muiden tahojen kanssa mediakasvatuksen saralla. Suomalainen mediakasvatus perustuu eri toimijoiden yhteistyöhön. (Sallmén 2016, 1.) Mediakasvatusta ei pysty toteuttamaan mikään taho yksin ja kirjastoilla on tässä kohtaa tärkeä rooli. Kirjastoja voidaan pitää mediatuntemuksen edelläkävijöinä. (Haavisto 2007, 117.) Kirjastoilla on myös huomattavia etuja mediakasvatuksen laajahkolla toimijakentällä, ja tähän liittyy vahvasti kirjaston asema tilana. Kirjastojen käyttäjäkunta on laaja niin sosioekonomiselta asemaltaan kuin ikäjakaumaltaankin. Samoin kirjastoja pidetään kaikille avoimina matalan kynnyksen paikkoina. Kirjastoista löytyy myös laajasti saatavilla olevaa aineistoa sekä erilaista teknologiaa, jota asiakkaat voivat hyödyntää. Kirjastoissa on myös lisääntynyt pedagoginen osaaminen. (Mustikkamäki 2016, 86–87.)

Kirjaston perinteisinä tehtävinä on ollut edistää lukemista ja tukea lukuharrastusta. Kirjaston mediakasvatus voidaan nähdä näiden tehtävien kautta. Mediakasvatus on tietoista toimintaa, jonka tarkoituksena on vahvistaa mediasisältöjen käyttöä ja monilukutaitoja. Tässä yhteydessä puhutaan myös kattavammin uusista lukutaidoista tai medialukutaidosta. Näihin ovat vaikuttaneet uudet viestinnän yhteisölliset mahdollisuudet sekä uudet teknologiat. Osaksi kirjastojen mediakasvatusosaamista on jo määritelty ja tarkennettu uudet lukutaidot. (Suomen kirjastoseura 2014, 5.)

Medialukutaito on Euroopan komission mukaan aktiivisen kansalaisuuden perustaito (Kovanen ym. 2013, 14). Medialukutaitoa tulee kehittää tietoisesti läpi elämän, ja sitä ei pidä pitää itsestäänselvyytenä (Sallmén 2016, 13). Medialukutaidolla tarkoitetaan taitoa hankkia tietoa, sen tulkitsemista ja pohtimista sekä ilmaisemista. Sen avulla pyritään saamaan yksilöt ajattelemaan itsenäisesti ja kriittisesti sekä kysymään rohkeasti. Mediakasvatuksen tarkoitus ei ole korostaa erilaisia teknisiä välineitä vaan enemminkin rohkaista omiin päätelmiin ja tulkintoihin. (Sallmén 2009, 9.)

Suomen kirjastoseuran (2014, 5) julkaisussa mainitaan, että mediakasvatus kirjastoissa on eri kohderyhmille erilaista. Esimerkiksi lapsille on tarjolla satutunteja ja nuorille neuvotaan tiedonhallinnan- ja informaation taitoja. Aikuisten kohdalla puhutaan tietoyhteiskuntataidoista, kun tarkoitetaan mediakasvatuksellista sisältöä, jota kirjasto tarjoaa. Vuosien kokeilujen ja kokemusten valossa kirjastojen mediakasvatusta kannattaa lähestyä tarinoiden ja lukutaitojen näkökulmasta. Kirjastojen mediakasvatus on tutkimuksen valossa vielä verrattain tutkimatonta aluetta. (Sallmén 2016, 12, 16.)

Kirjastojen keskeiset mediakasvatuksen osaamisalueet voidaan jakaa viiteen osaan: 1. Tiedonhaku ja tiedonhallintataidot, joiden tavoitteena on informaatiolukutaito. 2. Uudet lukutaidot, joiden tavoitteena on medialukutaito. 3. Digitaaliset pelit ja pelaaminen, jonka tavoitteena on pelilukutaito. 4. Sosiaalisen median hyödyntäminen ja tunteminen kirjastotyössä, jonka tavoitteena on verkostoituminen. 5. Tekijänoikeudet, jotka voidaan sisällyttää kaikkiin neljään edellä mainittuun osaamisalueeseen. (Sallmén 2009, 15–21.)

Mediakasvatuksen suurimpina esteinä kirjastoissa on ollut vähäiset resurssit, asenteet sekä tietämättömyys. Monien kirjastojen perustyöhön kuuluu jo mediakasvatus, vaikka edelleenkin on kirjastoja, jotka eivät koe sitä tehtäväkseen. Toimintakulttuurin muutosta tarvittaisiin kirjastoissa, ja mediakasvatus tulisi määrittää yhdeksi osa-alueeksi kirjastotyössä. Kirjastotyöntekijä ei välttämättä ole enää kirjastotyön ammattilainen vaan saattaa olla kokonaan jostain toista ammattikuntaa. (Sallmén 2009, 12.) Nykyisiin ja tulevaisuuden tarpeisiin vastaa mediakasvatuksen vielä vahvempi juurruttaminen osaksi kirjaston toimintaa. Mediakasvatuksen nähdään olevan tärkeimpiä kirjastopalveluita, kun

puhutaan kansalaisuudesta ja tulevaisuuden taidoista. Mediakasvatus kirjastossa on kaikkien yhteinen tehtävä ja se on osa kirjastohenkilökunnan perusammattitaitoa. (Suomen kirjastoseura 2014, 9, 11.)

Laki yleisistä kirjastoista määrittää tavoitteiksi edistää ”väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuuteen ja käyttöön, lukemiskulttuuriin ja monipuoliseen lukutaitoon, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen, aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta” (Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492). Omaksuamalla mediakasvatuksen osaksi kirjastotyötä kirjastot pystyvät toteuttamaan lakisääteistä tehtäväänsä (Suomen kirjastoseura 2014, 7).

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto yrittää osoittaa mediakasvatuksen kehittämismäärärahoja sovittujen linjausten mukaisiin asioihin, kuten kirjastojen mediakasvatuksen kehittämiseen. Vuoden 2020 teemoja ovat muun muassa lukemisen edistäminen, kirjastojen vaikuttavuus, demokratia ja aktiivinen kansalaisuus sekä jatkuva oppiminen. Mediakasvatukseen lukeutuvaa monilukutaitoa tuetaan kaikkien väestöryhmien osalta lukemisen edistämisen näkökulmasta. (Salomaa & Palsa 2019, 46–47.)

2.3 Nuoret kirjastossa

Lasten ja nuorten huomioiminen kirjaston käyttäjinä juontaa juurensa jo 1800-luvulle, jolloin ruvettiin rakentamaan heille ensimmäisiä kirjastotiloja. Sodanjälkeisessä Suomessa 1940-luvulla puolestaan ruvettiin rakentamaan nuortentiloja. Niihin aikoihin tilakysymys nousi esiin myös kirjastoissa. (Tiitinen & Turunen 2017, 206–207.) Aikaisemmin on sanottu, että lapset luovat kirjastojen tulevaisuuden, mutta vasta vähän aikaa sitten on todella ymmärretty, että nuorissa on myös kirjastojen tulevaisuus. Jokainen nuori on yksilö. Heistä ei pitäisi puhua nuorisojoukkona vaan ymmärtää, että nuorissa on niin ujoja kuin rohkeita sekä kaikkea siltä väliltä. Nuoruus on muuttunut puhuttaessa yhteiskunnallisesta ilmiöstä. Erilaisia heterogeenisiä pienryhmiä on muodostunut alakulttuurien paikalle. (Jäppinen 2007, 22, 30.)

Kirjastot eivät ole nuorille ensisijaisesti informaation lähde. Kirjastoilla on nuorten näkökulmasta enemmänkin sosiaalinen ja nuorisokulttuurinen tilaus.

Kaikki nuoret eivät käy nuorisotaloilla tai osallistu muuten nuorisotyöhön. Kirjastossa tehtävällä nuorisotyöllä olisi ehkä mahdollisuus saavuttaa tämä nuorisojoukko. (Purhonen 2015, 94–95, 100.) Nuorista isoin osa käy kirjastossa säännöllisesti, mutta he jäävät helposti toisten asiakasryhmien taakse (Alameri-Sajama 2007, 12). Nuoruuteen kuuluu erilaiset kokoontumiset ja hakeutuminen ikätovereiden seuraan. Tästä syystä kaikille avoimet paikat, kuten kirjastot, ovat nuorille tärkeitä kohtaamispaikkoja. (Tiitinen & Turunen 2017, 205, 207.) Nuoret toivovat kirjastoilta toiminnallisuutta ja yhteisöllisyyttä: paikkaa, jossa voi viettää aikaa ystävien kanssa, syödä eväitä ja tehdä läksyjä. (Launonen 2015, 59.) Nuoret ovat joukko, jonka tunnistaa ja heidän käyttökseen puututaan helpommin kuin aikuisten. Hyvässä yhteiskunnassa kaikilla on oikeus omaan tilaan. Nuorten hengailu on sosiaalista toimintaa, mutta se saateen kokea häiritsevänä tai uhkaavana. (Kiilakoski 2016, 16.) Tässä yhteydessä tulee ilmi myös, että kaikki kirjaston kävijät eivät halua kirjastojen muuttuvan sosiaalisiksi tapahtumakentiksi (Purhonen 2015, 88).

Nuorten Palvelu ry:n jäsenet selvittivät vuonna 2007 nuorten vapaa-ajan kohtaamispaikkoja. Opashankkeen kartoituksessa nousi esille nuorten tarve säädellä itsenäisesti sosiaalisia tilanteitaan. Nuorten kohdalla kirjastojen tärkeimmäksi asiaksi muodostui rauhallinen ympäristö. Suurin osa nuorista kokee tärkeimmäksi osaksi arjessaan sen ajan, jonka he viettävät ulkopuolella koulua, työtä tai harrastuksia. Kirjastot ovat nuorille suosittuja vapaa-ajanvietto- ja kokoontumispaikkoja, jopa nuorisotaloja suositumpia. Nuorille on tärkeää asiointitilanteessa kirjastohenkilökunnan myönteinen suhtautuminen. Kirjastoja pidetään turvallisina tiloina ja nuoret kokevat itsensä tervetulleiksi. (Nuotio 2016, 50–53.) Nuoret kertovat helposti kokemuksistaan niin hyvässä kuin pahassa eli toimivat eräänlaisina sanansaattajina ystävilleen (Alameri-Sajama 2007, 15).

Launonen (2015, 58–60) ottaa esille, että Pohjois-Savon ELY:n vuonna 2009 rahoittaman asiakaspalvelun arviointihankkeen aikana ilmeni nuorten muuttuneet asiakasodotukset niin toiminnallisuutta kuin tilojakin kohtaan. Nuoret toivoivat kirjastoilta erilaisia harrastekerhoja, joiden teemoiksi lueteltiin muun muassa musiikki, valokuvaus ja elokuvat. Toiveena olivat myös erilaiset teemapäivät esimerkiksi musiikin ja elokuvien ympärille. Nuoret toivoivat omannäköistä juuri heille tarkoitettua tilaa, jossa viettää aikaa.

Helsingin kaupunginkirjasto ja Demos Helsinki toteuttivat 2015–2016 Kirjasto updated -yhteiskehittämishankkeen. Tavoitteena oli selvittää 15–29-vuotiaiden nuorten helsinkiläisten ajatuksia kirjastosta ja kirjastohenkilökunnasta. Nuorten keskuudessa nousivat esille muun muassa huonot asiakaspalvelukokemukset ja palvelukulttuurin negatiivisuus sekä jäykkyys. Nuoret pääsivät myös ideoimaan hankkeen aikana uusia palveluita kirjastolle. Sieltä nousivat esiin yhtenä nuorten toiveet kirjastosta eräänlaisena tukipalveluna, jossa voisi saada tietoa opiskelu- ja työpaikan etsintään, vaikuttamismahdollisuuksista sekä harrastuksista. Toisena nousi esille nuorten tarve tilan suhteen. He toivoivat tilaa, jossa voisi esimerkiksi harrastaa rauhassa. Kolmantena nousi esille nuorten tarve opiskelu- ja työskentelytiloihin mukavassa ympäristössä. (Tiitinen & Turunen 2017, 209–210.)

Oikeastaan aina kirjastojen palveluvalikoimaan on kuulunut elämysten tuottaminen. Tämän takia kirjastoja voidaan pitää elämyksellisinä ja avoimina oppimisympäristöinä. (Haapala 2015, 79–80.) Taloudellisen eriarvoisuuden kasvaessa yhteiskunnassa kirjastojen merkitys matalan kynnyksen paikkana ja palveluna korostuu. Parhaimmillaan kirjasto tarjoaa tukea nuoren itsenäistymiseen, omien voimavarojen löytämiseen ja yhteisöön kuulumiseen sekä osallisuuden vahvistamiseen. (Nuotio 2016, 51, 56.)

Nuotion (2016, 48–50, 52, 54–55) mukaan tulevaisuuden modernit kirjastot pystyvät vastaamaan nuorten kävijöidensä tarpeisiin. Kirjastot on tarkoitettu kaikille kuntalaisille iästä riippumatta. Osallisuuden kokemus nuorelle muodostuu siitä, kun on itse saanut tehdä valinnan. Oma valinta saa nuoren tuntemaan itsensä kokonaisvaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Nuoret ovat monesti asiakkaita vapaa-ajallaan. Nuorten näkökulmasta on tärkeää ymmärtää kirjastot niin sanotuksi olohuoneeksi siinä, missä kirjastot tulee ymmärtää tiedon valtakunnaksikin. Nuorille on tärkeää saada mahdollisuus kuulua samanhenkisten joukkoon. Tähän kirjasto niin fyysisenä kuin sallivana tilana antaa hyvän mahdollisuuden. Kirjaston henkilökunnasta riippuu, minkälainen asema heillä on nuorten kasvussa ja tukemisessa. Heillä on hyvä mahdollisuus ja edellytys olla luottamuksellinen aikuinen nuoren elämässä.

Tämän hetken nuorilla on aikaisempiin sukupolviin verrattuna paremmat mahdollisuudet päättää vapaa-ajanviettotapansa. Helposti ajatellaan, että nuoret

eivät harrastaisi ja varsinkin kulttuurin harrastaminen nähdään yksinomaan populaarikulttuurin harrastamisena. PISA 2000 -tutkimuksella on pyritty löytämään konkreettista tietoa nuorten kulttuuriharrastuksesta. Nuorisokulttuurin nopea muutos on tuonut erilaiset mediat nuorten käsiin jo pienestä pitäen. PISA 2000 -aineiston mukaan enemmän kuin neljä kertaa vuodessa elokuvissa käy 36 % 15-vuotiaista nuorista ja 93 % käy kerran vuodessa. Elokuvissa käymisellä on nähtävillä myönteinen yhteys lukutaitoon. Niiden nuorten lukutaito on parempi, jotka harrastavat aktiivisesti ja monipuolisesti. Samoin lukutaitoa edistää monipuolinen ja vaihteleva kulttuuriharrastus. Nuorten kulttuuriharrastuksiin kuuluvat muun muassa teatteri, elokuvat ja musiikki. (Sulku-nen 2004, 201–202, 204, 217.)

Nuorten lukuharrastuksen tukeminen ja sitä kautta heidän saamisensa kirjaston käyttäjiksi on tärkeää myös tilastojen valossa. Edelleen voidaan sanoa kirjastojen käytön olevan runsasta ja aineistoja lainataan paljon, mutta huomiotavaa on kuitenkin, että määrät ovat vähentyneet. (Tiitinen & Turunen 2017, 208.) Sen lisäksi varsinkin nuorten 15–24-vuotiaiden kirjastossa käyminen on vähentynyt huomattavasti (Vapaa-ajan osallistuminen 2017). Lukutaidottomuus ja lukemattomuus syrjäyttävät helposti yhteiskunnasta. Erityisesti poikien lukutaito huolestuttaa. Tarjoamalla nuorille sellaisia kirjastopalveluita kuin he haluavat, mahdollistetaan seuraavien sukupolvien tuleminen kirjaston käyttäjiksi. (Purhonen 2015, 89.)

3 ELOKUVAKASVATUS

3.1 Elokuvasvatus käsitteenä

Elokuvasvatus on lapsen ja nuoren kanssa yhdessä elokuvan katsomista, kokemista ja siitä keskustelemista. Jokainen voi olla elokuvasvattaja ollessaan läsnä elokuvia katsottaessa ja niistä keskusteltaessa. Yksinkertaisimmillaan elokuvasvatus voi tapahtua omalta kotisohvalta käsin, kun keskustelee lapsen tai nuoren kanssa nähdystä elokuvasta. Elokuva antaa mahdollisuuden keskustella erilaisista jopa vaikeistakin aiheista, sekä se voi antaa mahdollisuuden arkipäiväisiin keskusteluihin. Se luo kuin huomaamatta luonnollisia kasvatustilanteita. Toisaalta elokuva pystyy tuomaan eri kulttuureja lähemmäksi. (Kovanen ym. 2013, 11.)

Elokuvat näyttävät oman maansa kulttuurielämää, joten niiden avulla oppii helposti eri maiden kulttuuritaustasta. Elokuvat ovat myös tärkeässä roolissa eri kulttuurien opettamisessa luoden samalla eri kielten opiskelulle pohjaa. Elokuvien avulla katsoja pääsee vierailemaan eri kulttuureissa käymättä konkreettisesti paikan päällä. Tässä yhteydessä voidaan puhua myös kulttuurien välisestä viestinnästä, jonka osana tai apuna käytetään elokuvaa. Elokuva on hyvä työkalu opetuksessa ja sen avulla voidaan herätellä kiinnostus oppimiseen. Tärkeää olisi löytää juuri ne oikeat elokuvat kulttuurin opettamisen näkökulmasta. (Xue & Pan 2012, 1741–1744.)

Parhaimmillaan elokuva laajentaa ymmärrystä ympäröivästä maailmasta sekä omasta itsestään. Kokonaisvaltainen kokemus, jonka elokuvakasvatus saattaa tarjota lapselle ja nuorelle voi tukea identiteetin ja minäkuvan rakentumista sekä tunnetaitojen kehittymistä. Elokuvien herättämät tuntemukset voivat käynnistää syvällisiäkin keskusteluja ja näissä tilanteissa omat ennakoasenteet täytyy jättää huomiotta. Toisaalta elokuvan katsominen voi murtaa asenteita ja ennakkoluuloja. Elokuvakasvattajan tehtävänä on auttaa lasta tai nuorta jäsentämään niitä ajatuksia ja tunteita, joita elokuva on saanut aikaiseksi. Elokuvakasvatus ei ole yksisuuntainen prosessi, vaan aikuisillakin on mahdollisuus oppia lapsilta ja nuorilta näissä yhteisissä elokuvahetkissä. Lapsi tai nuori saattaa samaistua johonkin elokuvan hahmoon tai henkilöön ja sitä kautta käsitellä asioita. Ei pidä myöskään unohtaa elokuvien tuottamaa elämyksellisyyttä. Olisi hyvä, jos elokuvakasvatuksen antamia mahdollisuuksia käytettäisiin enemmän hyväksi eri-ikäisten lasten ja nuorten kanssa toimitaessa. (Kovanen ym. 2013, 11–12, 18.)

Hyvä elokuvakasvattaja tunnistaa omat elokuvamieltymyksensä ja omat vahvuutensa. Rakentava elokuvakasvatuskeskustelu syntyy, kun tunnistaa oman mediasuhteensa ja kunnioittaa toisten erilaisia mediasuhteita. Kaikkeen kasvatukseen kuuluu myös oppiminen omasta itsestään, ja se koskee aikuisia siinä missä lapsia ja nuoriakin. Olemalla avoin toisen näkemyksille, kokemuksille, tuntemuksille ja ajatuksille pystyy elokuvakasvattaja itsekin kasvamaan ihmisenä. Tärkeintä elokuvakasvatuksessa on luoda kannustava ja turvallinen tila, jossa yhdessä katsotaan ja keskustellaan elokuvista. (Kovanen ym. 2013, 12–13.)

Alain Bergala (2013, 28, 35) korostaa elokuvakasvatuksessa rohkeutta ja oikeaa asennetta. Lasten ja nuorten kanssa elokuvakasvatuksen saralla ei tarvitse tehdä kompromisseja tai olettamuksia, vaikka kohderyhmä tuleekin huomioida. Elokuvakasvatuksessa tärkeintä on tapa, jolla elokuvat kohdataan, ei elokuvakasvattajan välittämä ”tieto”. Elokuvaa ei tulisi käyttää pelkästään työvälineenä vaan tunnistaa se myös taiteena.

Lähtökohdat elokuvakasvatuksessa ovat niin taide- kuin mediakasvatuksessaakin. Taidekasvatuksen vaikutuksia on esteettisessä elokuvakasvatuksessa, jolla pyritään vaikuttamaan elokuvamaun kehittymiseen. Mediakasvatus painottaa puolestaan yksilöä, jolla on taito ymmärtää median tuottamia viestejä sekä tuottaa niitä yhdessä muiden kanssa tai itsenäisesti. (Kovanen ym. 2013, 14.) Nämä kaksi suuntausta tai näkökulmaa eivät sulje toisiaan pois vaan usein täydentävät toisiaan (Nevala 2019, 8). Elokuva nähdään ja tunnetaan tarinankerrontataiteena elokuvakasvatuksen sekä populaarikulttuurin perinteissä (Kiesilä 2017, 7).

Puhuttaessa elokuvasta taideteoksena tarvitaan muutakin kuin tekninen suoritus. Elokuvan tulee noudattaa esteettisen muodon lakeja olemalla kaunis ja miellyttävä. Sen tulee myös kertoa meille jotakin ja siinä tulee olla myös järkeä. Kolmantena tekijänä on ”symbolinen ilmaus”. Elokuvan tulee sisältää sellainen syvällisempi merkitys (symboli), johon muuten katsoja ei pääsisi käsiksi. Arvioitaessa elokuvaa taideteoksena katsojan on ymmärrettävä elokuvantekijän työn kauneus, kokonaisuus ja merkitykset sekä tekniset saavutukset. (Peters 1961, 36.)

Mediakasvatuksellisen elokuvakasvatuksen suuntauksessa elokuvaa pidetään oppimisen välineenä ei oppimisen kohteena. Tähän kuuluu muun muassa elokuvan pitäminen toiminnallisen oppimisen välineenä. Voidaan puhua myös kamerakynän pedagogiikasta eli videokamera on ikään kuin kynä, jonka välityksellä opitaan jotain uutta. Mediakasvatuksellinen elokuvakasvatus on käytännönläheistä. (Nevala 2019, 7–8.) Tämä suuntaus, jossa elokuva ymmärretään representoimisen (*representointi* ’esille tuominen’) ja ajattelun välineeksi, on jäänyt huomattavasti vähemmälle huomiolle elokuvakasvatuksen saralla. Videokameraa voidaan sanoa uudeksi kynäksi tämän hetken audiovisuaalisessa

kulttuurissa. (Kiesilä 2017, 7–8.) Elokuvakasvatuksen esteettinen suuntaus pitää puolestaan elokuvaa oppimisen ja opetuksen kohteena. Esteettinen elokuvakasvatus on lyhyesti sanottuna hyvin teoreettista ja analyysoivaa. Yhdessä mediakasvatuksellinen ja esteettinen elokuvakasvatus muodostavat monipuolisen ja runsaan elokuvakasvatuskokemuksen, jossa on tilaisuus kokea ja nähdä sekä tehdä elokuvia itse. (Nevala 2019, 6–8.)

Näiden kahden edellä mainitun lisäksi elokuvakasvatuksen suuntauksia voivat olla muun muassa filosofinen, kognitiivinen ja kuluttajakasvatuksellinen lähestymistapa. Elokuvakasvatuksen välineenä toimii mikä tahansa elokuva. Tärkeintä on keskustella elokuvasta kriittisesti analysoiden. Toisaalta on tärkeää tuoda lapsille ja nuorille viihteellisen elokuvan rinnalle kokemus muistakin elokuvatyylilajeista. Elokuvakasvatuksen tarkoitus on haastaa ja tutustuttaa erilaisiin elokuviin ja katsomistyyliin. Tulee kuitenkin huomioida, että tämänhetkessä mediakulttuurissa elämiseen tarvitaan laajasti erilaisiin elokuviin perehtymistä. Tähän elokuvakasvatus on tehokas ja oiva väline. (Kovanen ym. 2013, 14–16.)

Elokuvakasvatuksen voi jakaa myös kolmeen niin sanottuun ulottuvuuteen. Ensimmäinen ulottuvuus on kriittinen elokuvakasvatus, joka tähtää elokuvan ymmärtämiseen, analysointiin ja siitä nauttimiseen. Toisena ulottuvuutena on luova tai tekninen elokuvakasvatus, jonka tavoitteena on elokuvien tekeminen. Kolmantena ulottuvuutena on kulttuurinen elokuvakasvatus, jonka tavoitteena on tunnekasvatus. Siihen liittyy niin elokuvan tutkiminen, löytäminen kuin emotionaalinen tai henkinen kehitys. (BFI 2015, 6–10.)

Tunnekasvatus kuuluu tärkeänä osana elokuvakasvatusta. Tunnetaitojen tukemiseen ja opetteluun elokuva on toimiva väline. Niiden yhteydessä voidaan puhua katharsis-käsitteestä. Katharsis tarkoittaa voimakasta tunnetilaa (puhdistumista), joka elokuvien avulla tai välityksellä koetetaan saada aikaan katsojassa. (Kovanen ym. 2013, 49–50.) Alun perin katharsis-käsite on löydetty Aristoteleen kirjoituksista. Termistä on tullut yleisesti käytetty käsite, kun puhutaan kertomuksista ja draamasta. Katharsis-käsitteen juuret ulottuvat kauas kielen, rituaalien ja taiteen alkulähteisiin. Tässä yhteydessä voidaan puhua myös meidän sielumme ja lajin historiasta. Erilaiset luolamaalaukset ja veis-

tokset ovat osoituksena siitä tai voivat pohjustaa sitä, että entisaikojen ihmisetkin ovat kokeneet katharsiksen tapaisia tunnetiloja. Aristoteleen aikana *katharsis* oli lääketieteellinen termi, jolla tarkoitettiin kehon irtautumista myrkyistä ja jätteistä. Tästä muodostuu katharsiksen yhteydessä paljon käytetty sana *puhdistuminen*. Englannin kielessä sana tarkoittaa äkillistä emotionaalista kokemusta tai puhdistavaa emotionaalista vapautumista. Katharsis-kokemus syntyy tunteiden vapautumisesta, jonka voi synnyttää taide, viihde tai jokin psykologinen havainto. Se on tavoiteltava tunnetila ja se kuuluu olennaisena osana draaman kokemukseen. (Vogler 2007, 203, 341–342, 346.)

Elokuvakasvatus kasvatus- ja opetusmenetelmänä vastaa hyvin tämän hetken mediamaailman tarpeisiin. Elokuvakerronnan tunteminen auttaa kuvalukutaidon muodostumiseen, jota tämän päivän lapset ja nuoret tarvitsevat esimerkiksi mainosten ymmärtämiseen. Elokuvakasvatuksesta on pyritty etsimään välineitä tämän hetken mediamaailman tuottamaan kuvatulvaan. (Kovanen ym. 2013, 14.) Elokuva on ainutlaatuinen taidemuoto ja loistava pedagoginen väline verrattaessa muihin medioihin. Olisi tärkeää vahvistaa elokuvan ja elokuvakasvatuksen asemaa. (Oravala 2007, 105.)

3.2 Elokuvakasvatuksen historiaa

Elokuvakasvatus-käsite on lähtöisin viime vuosituhaten alkupuolelta (Oravala 2007, 105). Elokuvakasvatusta voidaan kuitenkin sanoa olleen olemassa yhtä kauan kuin elokuvaakin. Lumièren veljesten elokuvat 1800–1900-lukujen vaiheessa kertoivat vallankumouksellisella tavalla ympäröivästä maailmasta. (Nevala 2019, 5.) 1930-luvun Englannista on löydettävissä elokuvakasvatuksen juuret. Englanti on edelleen yksi johtavista maista elokuvakasvatuksessa. (Merilampi 2014, 68.)

Ei kuitenkaan voida kiistää sitä, että elokuvan ja elokuvakasvatuksen juuria on nähtävillä myös 1920-luvun Yhdysvalloissa. Tässä vaiheessa uuden teknologian synnyn myötä konservatiiviset piirit huolestuivat kansalaisten moraalista. (Oravala 2007, 105.) Hollywoodissa 1920-luvulla perustettiin The Hayes Office, jonka tarkoituksena oli muun muassa valvoa elokuvien kasvatuksellista sisältöä ja moraalialia. The Hayes Office pyrki vaikuttamaan elokuvien tekopro-

sessiin ja näin kasvattamaan katsojia sellaisia käsitteitä tai arvoja kohti kuin siiveys, pyhyys, laki, isänmaa, koti, perhe ja kulttuuri. Tämä niin kutsuttu ”Hayesin koodi” vaikutti 1930-luvulla amerikkalaiseen elokuvatuotantoon. Katsojien kasvatuksellisen ajatuksen lisäksi heillä oli pyrkimyksenä ohjata elokuvaa tietyn suuntaisesti. (Sihvonen 1989, 119.)

1920-luvulla Ranskassa ryhdyttiin käyttämään termiä *elokuvakasvatus*. Esteettisen elokuvakasvatuksen suuntaus, joka korosti elokuvaa taidemuotona ja sen tekijyyttä alkoi vähitellen muodostumaan. 1950-luvulla audiovisuaalisen kansansivistystyön seurauksena Suomen koulumaailmaan rantautui sama elokuvakasvatuksen suuntaus. Elokuvakasvatus oli luonteeltaan käytännön oppia elokuvasta. Elokuva oli siis opetuksen väline ja kohde. (Nevala 2019, 6.)

1950-luvulla pääasiassa Luoteis-Euroopassa vallitsi elokuvakasvatuksen tavoitteista kolme eri peruskäsitystä. Kasvattajien joukossa elokuvan peruskäsitys koettiin vaihtelevasti eettisenä vaaran ja uhan pelkona tai elokuvan kokeminen kieleen perustuvana (*lingvistinen kieli*) tai esteettisenä taiteenlajina. Tämän takia kasvatustarkoitukset vaihtelivat elokuvan arvostuksen nostamisen ja vaarojen suojelemisen välillä. Näiden kolmen suunnan pohjalta muodostuivat elokuvakasvatuksen muoto ja sisältö. Elokuvakasvatus oli esteettisesti tärkeiden elokuvien näyttämistä, eettisesti tärkeiden elokuvien näyttämistä tai minkä tahansa elokuvan hyödyntämistä ja näyttämistä. (Merilampi 2014, 68.) 1950-luvulla elokuvakerhoväki tunsi jo termin *elokuvakasvatus*. Elokuvan katsomisen jälkeen oli tapana käydä keskustelua ja samalla analysoitiin nähtyä. (Juntunen 2011, 72, 82.)

Huoli elokuvien vaikutuksesta erityisesti lapsiin nähtiin kielteisenä. Tämä näkyi niin Suomessa kuin maailmallakin erilaisina kampanjoina ja keskusteluina. Elokuvien pelättiin vaikuttavan kielteisesti lasten minäkuvan ja maailmankuvan muodostumiseen. (Oravala 2007, 106.) Erityisesti 1910-luvulla Suomessa nähtiin elokuvien vaikutus lapsiin ja nuoriin hyvin kielteisenä. 1970-luvulla elokuvakasvatus oli Suomessa vielä aika harvinaista, vaikka siihen ruvettiin tässä vaiheessa kiinnittämään huomiota enemmän. 1980–1990-luvulla elokuvakasvatuksen arvostus alkoi kasvamaan. (Frantti 2013, 33.) Elokuvakasvatuksen seminaareja niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin sekä erilaisia op-

pimateriaaleja ovat tarjonneet aluksi ETTK (Elokuva- ja televisiokasvatus keskus) ja sen jälkeen työtä on jatkanut Mediakasvatuskeskus METKA (Juntunen 2011, 74). Suomalaisessa elokuvakasvatuksessa on nähtävillä kansainvälisen elokuvakasvatuksen käytänteiden ja perinteiden rinnalla myös kansallisia piirteitä, jotka pohjautuvat kotimaisesta koulu- ja elokuvakulttuurista. Suomessa elokuvakasvatusta on edistänyt oikeastaan vain järjestökentät. Koulukinoyhdistys on yksi elokuvakasvatuskentän toimijoista ja se perustettiin vuonna 2001. Koulukinon tarkoitus on edistää opetussuunnitelmissa elokuvakasvatuksen asemaa. (Kovanen ym. 2013, 16.)

Sihvonen (1989, 118) mainitsee, että elokuva, kuten myös televisio, radio ja videotkin ovat olleet alusta lähtien monenlaisten syytösten kohteena. Elokuvasvatuksen voidaan sanoa syntyneen näiden syytösten ja sensuurivaatimusten ansiosta. Elokuvasvatuksella voidaan pitää rinnakkaisilmionä ja vastapuheenvuorona näille syytöksille. Elokuvasvatuksella on pidetty kahtiajakoisena. Sen pyrkimyksenä on ollut toisaalta suojella lapsia ja nuoria väärältä tiedolta, mutta toisaalta taas kasvattaa heitä kohti oikeanlaisia arvoja. Perinteisesti elokuvaan on voitu vahvasti liittää kasvatus ja sensuuri (Oravala 2007, 105).

Alain Bergala (2013, 9) loi pohjaa elokuvakasvatukselle 2000-luvun alun Ranskassa, kun hän toi sen kouluihin. Vuosien aikana elokuvakasvatuksen muodot ovat muuttuneet. Elokuvasvatuksessa kuten mediakasvatuksessakin on monia teoreettisia lähestymistapoja, jotka painottavat esimerkiksi kriittisyyttä ja elokuvanlukutaitoa. (Nevala 2019, 5.)

3.3 Elokuvasvatus monilukutaitojen kehittäjänä

Merkittävää on, että kuvanlukutaito tai visuaalinen lukutaito muodostuu lapsille kauan ennen kuin he edes oppivat ymmärtämään puhetta. Lapsi havainnoi ympäristöään ja pystyy tulkitsemaan visuaalisia viestejä sekä yhdistelemään niitä näkemiinsä asioihin jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Elokuvasvatuksen ensimmäinen vaihe on katsella ja keskustella yhdessä elokuvista ja tämän jälkeen voidaan siirtyä elokuvanlukutaitoon. Elokuvaa voidaan oppia ”lukemaan ja kirjoittamaan” ja elokuvan voi nähdä tietynlaisena kielenä sekä tekstinä. Elokuvanlukutaidossa, kuten perinteisemmin ymmärretyssä lukutaidossakin, on eri tasoja. Lukemaan opitaan ensin mekaanisesti, tämän jälkeen siirrytään

ymmärtävään tekstinlukuun ja viimeiseksi muodostuu pohdiskeleva ja kriittinen lukutaito. Elokuvalukutaito opitaan myös tässä järjestyksessä. Elokuvalukutaito tarkoittaa kykyä ymmärtää ja eritellä elokuvan rakennetta, teemoja, muotoa sekä sisältöä. Elokuvalukutaito voidaan rinnastaa lähes tekstin lukutaitoon. Aikuinen, joka hallitsee elokuvalukutaidon voi opettaa lapsille ja nuorille myös sitä. Laajemman medialukutaidon ja mediakriittisyyden omaksumiselle elokuvalukutaito luo hyvät edellytykset. Usein itse tekemisen merkitys korostuu, kun puhutaan elokuvakasvatuksesta osana mediataitojen oppimista. (Kovanen ym. 2013, 13–14, 68.)

Keskeinen ja tärkeä työkalu puhuttaessa elokuvakasvatuksesta on elokuva-analyysi. Kriittisen elokuvalukutaidon muodostuminen vaatii elokuvakerronnan tekniikan, arvojen ja estetiikan jäsentelyä sekä erittelyä. Eri ikävaiheista riippuu, miten elokuvaa pystyy erittelemään ja katsomaan. Elokuvalukutaito ja kulttuurinen lukutaito on pienten lasten kohdalla vasta kehittymässä. Pienille lapsille elokuvissa ovat tärkeitä yksityiskohdat, värit ja muodot eli elokuvan sisältö on konkreettisesti nähtävillä. Pikkuhiljaa kuitenkin alkaa muodostumaan kyky eritellä ja nähdä piilomerkityksiä sekä mielikuvia. Elokvien yhteydessä voidaan puhua myös kirjallisuuden käsitteestä *intertekstuaalisuus*. Sillä tarkoitetaan viittauksia, joita elokuva sisältää esimerkiksi muista saduista, elokuvista, taideteoksista, kirjoista tai kertomuksista. (Kovanen ym. 2013, 64, 66, 98.)

Lapsilla ja nuorilla on eri ikävaiheissa erilaiset mahdollisuudet ja keinot omaksua elokuvalukutaitoa. Elokuvalukutaito alkaa muodostumaan heti, kun lapsi näkee audiovisuaalista sisältöä. Kirjoitus- ja lukutaidon oppiminen lisäävät keinoja elokuvan ymmärtämiselle, hahmottamiselle sekä sen käsittelylle. Elokvakasvattajan tehtävänä on valita kohderyhmälle sopiva elokuva ja sen käsittelytapa. Näin hän pystyy tukemaan kehitysvaiheen mukaista tutustumista elokuvaan. Tärkeimpiä kehityksen osa-alueita elokuvakasvatuksen näkökulmasta ovat sekä tunne-elämän kehitys että tiedollinen kehitys. (Kovanen ym. 2013, 23–25.)

Luku- ja kirjoitustaitoa voidaan pitää ihmiselle välttämättömänä asiana, jotta hän pärjäisi ja pystyisi toimimaan omassa arjessaan sekä yhteiskunnassa. Näiden rinnalle on kuitenkin tässä alati kehittyvässä ajassa haluttu nostaa

esille uusia käsitteitä. Näitä käsitteitä ovat muun muassa kuvanlukutaito, visuaalinen lukutaito, medialukutaito ja kulttuurin lukutaito. Nämä kaikki käsitteet muodostavat monilukutaidon. Monilukutaidosta puhuttaessa voidaan puhua osaamiskokonaisuudesta, jolla tarkoitetaan arvojen, asenteiden, tietojen ja taitojen muodostamaa kokonaisuutta sekä arvottamista, tulkitsemista ja tuottamista. Monilukutaitoinen ihminen osaa muun muassa arvioida ja esittää tietoa, etsiä, tuottaa, muovata sekä vertailla tietoa. Ihminen tarvitsee monilukutaitoa kriittisen ajattelun tueksi, oman identiteetin rakentamiseen, tulkitessaan maailmaa ympärillään sekä pohtiessaan eettisiä ja kulttuurillisia näkökulmia. Monilukutaidot voidaan määritellä tulevaisuuden kansalaistaidoiksi, joita jokainen tarvitsee. (Hokkanen 2018, 196; Kupiainen ym. 2015, 13–16.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Jokainen opinnäytetyö kohtaa myös haasteita ja tässä tapauksessa ne ilmeni-
vät jo alkumetreillä. Alun perin opinnäytetyön oli tarkoitus olla kehittämistyö.
Tarkoituksena oli pitää nuorille 13–15-vuotiaille suunnattu elokuvakerho Mik-
kelin seutukirjaston nuorten osastolla sijaitsevassa Hengarissa. Yhtään nuorta
kaikesta yrittämisestä huolimatta ei osallistunut elokuvakerhoon, joten se pää-
tettiin keskeyttää. Yhtenä vaihtoehtona olisi ollut myös kouluille toteutettava
elokuvakasvatuskokeilu osana kirjastopolkua, mutta tämän ajatuksen sotki lo-
pulta COVID-19. Tämän jälkeen kehittämistyö muuttuikin tutkimukseksi.

Tutkimuksen kohteena on siis kirjastoissa toteutettava ja nuorille suunnattu
elokuvakasvatus osana sosiaalista kirjastoa. Kohdejoukkona on Mikkelin seu-
tukirjaston henkilökunta. Tavoitteena oli haastatella viittä kirjaston henkilökun-
nasta, mutta kaikkiin en saanut yhteyttä. Yksi selittävä tekijä on varmasti poik-
keustilanteen aiheuttama tilanne. Tällä hetkellä yhteiskunta on haastavien ai-
kojen edessä johtuen koronaviruksesta (COVID-19). Se on tuonut yhteiskun-
nallisia, taloudellisia kuin terveydellisiäkin haasteita. Toisaalta selittävinä teki-
jöinä voivat olla myös Mikkelin seutukirjaston resurssipula, tehtävien uudel-
leen organisointi ja työelämän hektisyys sekä kuormittavuus.

Tutkimushenkilöiksi valikoitui lopulta kolme Mikkelin seutukirjaston henkilökunnan jäsentä, jotka kaikki toimivat tutkimuksen kannalta sopivissa työtehtävissä. Kohdejoukon rajaus tehtiin koskemaan nuorten kanssa toimivia henkilöitä, koska heillä koettiin olevan kosketuspintaa ja tietämystä nuorista. Elokuvakasvatuksen käyttäminen työvälineenä nuorten kanssa toimiessa voisi olla myös heille kiinnostava ja uusi toimintatapa nuorten kävijöiden houkuttelemiseksi ja tavoittamiseksi. Haastattelin kirjaston palvelupäällikköä, informaatikkoa, jolla on kouluyhteistyökokemusta sekä kirjastonhoitajaa, jolla on kokemusta lasten ja nuorten parissa työskentelystä. Jokaisella tutkimukseen osallistuvalla on myös kokemusta muuttuvista työmuodoista. Mikkelin seutukirjasto toimii varsin vähällä resurssilla. Heillä on kohtalaisen pieni henkilökuntamäärä asukaslukuun ja alueen kokoon suhteutettuna.

Mikkelin seutukirjasto sijaitsee keskeisellä paikalla eli ihan Mikkelin torin laidalla. Mikkelin seutukirjaston sivuilla lukee osuvasti ”Tarinoita, tietoa, taitoja, tiloja. Kirjastosta. Kaikille” (Mikkelin seutukirjasto 2018). Kirjaston on usein sanottu olevan kansakunnan muisti. Kirjastojen toiminta on muutoksessa, joten uusia työmuotoja tarvitaan, jotta eri kohderyhmiin kuuluvia ihmisiä pystyttäisiin kohtaamaan ja saamaan kirjaston toimintaan vielä paremmin mukaan.

4.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia elokuvakasvatusta sosiaalisen kirjaston välineenä Mikkelin seutukirjaston henkilökunnan näkökulmasta. Sosiaalinen kirjasto on rajattu tässä tutkimuksessa koskemaan kohtaamispaikan näkökulmaa ja sitä kautta sosiaalisten aktiviteettien lisäämistä kirjastossa. Sosiaalinen kirjasto nähdään tässä työssä yhteisöllisenä kohtaamispaikkana, joka tarjoaa eri kohderyhmilleen aktiivisesti erilaista sisältöä sekä toimintaa. PISA 2000 -tutkimus osoittaa elokuvien ja musiikin kuuluvan nuorten arkeen olennaisesti (Sulkunen 2004, 208). Elokuvakasvatus on valittu tarkasteltavaksi työmuodoksi, koska se voisi olla hyvä sosiaalisen kirjaston väline nuorten kanssa toimiessa. Puhuttaessa ajanvietteestä ja viihteestä niin elokuvat ovat saavuttaneet saman käyttöasteen kuin kirjat. Elokuvista on tullut tärkeä osa nuorten arkea varsinkin, kun erilaiset oppimisvaikeudet ovat lisääntyneet. (Leppinen 2007, 113.) Kirjastoilla on tärkeä rooli mediakasvatuksen saralla ja elokuva-kasvatus kuuluu olennaisena osana mediakasvatukseen. Samoin nuoret ovat

kirjastoille tulevaisuuden kannalta todella tärkeä kohderyhmä ja uusia toimintoja sekä palveluja kehittämällä tähän tarpeeseen pystytäisiin paremmin vastaamaan.

Tutkimustehtävänä on tarkastella kirjaston henkilökunnan näkemyksiä elokuvakasvatuksen hyödyntämisestä sosiaalisen kirjaston välineenä. Tätä lähestytään kahden tutkimuskysymyksen avulla:

1. Millaisia mahdollisuuksia työntekijät näkevät elokuvakasvatuksella olevan?
2. Millaisia haasteita työntekijät paikantavat elokuvakasvatuksen toteuttamiselle?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tavoitteena on saada työntekijät pohtimaan elokuvakasvatuksen mahdollisuuksia. Miksi elokuvakasvatus voisi toimia sosiaalisen kirjaston osana? Mitä elokuvakasvatuksen toteuttaminen vaatisi? Mitä elokuvakasvatus ylittää on? Toisen tutkimuskysymyksen tavoitteena on saada työntekijät pohtimaan elokuvakasvatuksen haasteita. Miksi elokuvakasvatus ei onnistuisi kirjastossa? Minkälaisia esteitä työntekijät nimeävät elokuvakasvatukselle? Elokuvakasvatus toiminta ei ole Mikkelin seutukirjastolle tuttua, joten tämän tutkimuksen on tarkoitus toimia taustoittajana vallitsevaan tilanteeseen. Tarkoitus on kertoa elokuvakasvatuksen mahdollisuuksista ja esteistä uutena työmuotona nuorten kanssa toimiessa. Tutkimuksella pyritään tuottamaan uutta tietoa sekä avartamaan näkökulmia elokuvakasvatuksesta osana kirjastotyötä.

4.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisessa tutkimusotteessa haastateltavan ääni pääsee esiin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 24, 48). Aineistonkeruumenetelmäksi on valittu haastattelu, joka on yksi yleisimmistä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruutavoista (Tuomi & Sarajärvi 2018, 62; Eskola & Suoranta 1998, 63). Haastattelu on aina tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään saamaan tietoa tutkittavasta aiheesta (Eskola ym. 2018, 25). Haastattelun avulla on mahdollista muun muassa kerätä haastateltavilta tietoa ja kuulla heidän mielipiteitään. Haastattelu voidaan toteuttaa monin eri

tavoin sekä useista eri lähtökohdista käsin. Haastatteluun liittyy useita ongelmia ja yksi näistä on tulkinnan olemassaolo sekä mahdollisuus. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 11–12, 42.) Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Avasin haastatteluiden aikana termejä elokuvakasvatus ja sosiaalinen kirjasto. Näin haastateltavat puhuisivat samasta aiheesta ja vältyttäisiin epäselvyyksiltä.

Haastattelun runkona on teemahaastattelu, joka on puolistrukturoitu haastattelumalli. Suomessa teemahaastattelu on suosittu tapa kvalitatiivisen aineiston keräämiseen. Teemahaastattelussa haastattelun teema-alueet ja aihepiirit ovat etukäteen päätetty. Kuitenkaan haastattelu ei välttämättä etene kaikilla haasteltavilla samassa järjestyksessä tai laajuudessa, vaikka kaikkien kanssa käydään samat aihealueet läpi haastattelun aikana. Tähän voi vaikuttaa esimerkiksi se, että haastateltavat ovat eri asemassa organisaatiossa. (Eskola ym. 2018, 24–25.) Haastattelun teema-alueet käsiteltiin kaikkien kanssa, mutta kysymysasettelut ja painotukset eri aihealueiden välillä vaihtelivat vaikka haastattelurungossa (liite 1) ne ovat valmiiksi muotoiltuna. Palvelupäällikön haastattelussa paneuduttiin enemmän resurssien näkökulmasta elokuvakasvatukseen. Kahden muun haastateltavan kanssa puolestaan elokuvakasvatukseen mahdollisena sosiaalisen kirjaston välineenä.

Tuomi & Sarajärvi (2018, 64) mainitsee, että etuna teemahaastattelussa on, kun haastattelun aikana pystytään syventämään ja tarkentamaan haastateltavan vastauksia. Teemahaastattelun voidaan sanoa olevan liki syvähaastattelu, kun puhutaan haastattelun avoimuudesta. Teemahaastattelussa metodologisesti nostetaan esille haastateltavien antamia merkityksiä asioille ja heidän tulkintojansa asioista sekä sitä, miten vuorovaikutuksessa merkitykset muodostuvat. Kuitenkaan teemahaastattelussa ei voi kysellä mitä vain, vaan tarkoitus on saada arvokasta tietoa vastauksista tutkimustehtävän tai tutkimuksen ongelmanasettelun ja tarkoituksen mukaisesti. Teemahaastattelunrunko perustuu tutkimuksen viitekehykseen eli siihen tietoon, jota ilmiöstä tiedetään.

Yleensä teemahaastattelun keinoin kerätty aineisto on aika reilu (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135). Haastatteluja varten on luotu alustava teemahaastattelunrunko (liite 1), jonka pohjalta haastattelut käytiin. Kysymyksiä on pohdittu monesta suunnasta niin, että tutkimuksen valossa saataisiin haastateltavilta olen-

nainen irti tutkimuskysymyksiin. Kaikki turha ja ylimääräinen on jätetty pois tutkimuksen näkökulmasta. Teemahaastattelurunko muodostui matkan varrella samalla, kun teoriaan perehdyttiin ja tietoa etsittiin.

Haastattelu vaikuttaa helpolta aineistonkeruumenetelmältä, mutta sitähan se ei ole. On todella haastavaa kysyä oikeita asioita, kun pitää huomioida niin moni asia. Kysymystenmuotoiluun ja haastattelutekniikkaan on jokaisen tutkijan syytä paneutua huolellisesti. Haastattelut eivät saisi kestää haastateltavan näkökulmasta liian kauan, mutta silti oleellinen tieto pitäisi saada tutkimuksen näkökulmasta irti.

4.4 Aineistonkeruuprosessin eteneminen

Opinnäytetyön prosessi alkoi tammikuussa 2020 sopimuksen allekirjoittamisella. Opinnäytetyön tilaajaksi tuli Mikkelin seutukirjasto. Tarkoituksena oli tutkia elokuvakasvatusta mahdollisena kirjastotyön osana nuorten kanssa toimiessa. Sosiaalinen kirjasto nousi yhdeksi teema-alueeksi mediakasvatuksen rinnalle. Näiden pohjalta muodostuivat tutkimuskysymykset ja teemahaastattelurunko. Teemahaastattelurungon laadin toukokuussa 2020 (liite 1).

Pohdin kuka olisi hyvä haastateltava ja kuka osaisi antaa oleellisimman tiedon tutkimuskysymyksiin. Tämän pohjalta laitoin viidelle mahdolliselle haastateltavalle sähköpostia, joista kolme vastasi ja suostui haastateltavaksi. Laitoin sähköpostit hyvissä ajoin ja kerroin siinä yleisesti, mitä on tarkoitus tutkia sekä sen, että haastattelut nauhoitetaan. Halusin edetä haastateltavien ehdoilla, joten tarjosin useita haastatteluajankohtia sekä ehdotin useita eri haastattelutapoja. Kaksi haastattelua toteutettiin kasvotusten kirjastolla ja yksi haastattelu Microsoft Teams -sovelluksen välityksellä. Kaksi haastattelua tein kesäkuussa 2020 ja viimeisen syyskuussa 2020. Haastattelututkimuksessa on tavoitteena löytää informantit, joilla on mahdollisesti tarvittavaa tietoa, kokemusta tai jotka ovat olleet mukana jossakin tietyssä prosessissa tai toiminnassa. Usein suorayhteydenotto on paras ja tehokkain tapa lähestyä mahdollisia haastateltavia. Yksi helppo keino ensimmäisiin yhteydenottoihin on sähköposti. Kannattaa myös tehdä käytännön järjestelyt haastateltavalle mahdollisimman helpoksi, kuten missä ja millä tavalla haastattelee. On myös varauduttava siihen, että

haasteltavilla saattaa olla tiukka aikataulu ja vähän mahdollisuuksia työnpuiteissa osallistua haastatteluun. Haastateltaville kannattaa myös mainita, että nauhoittaako haastattelun vai ei. Näin jokainen voi itse tehdä päätöksen osallistumisestaan. (Eskola ym. 2018, 26, 28–29, 31.)

Jokaisen tutkimuksen kohdalla tulee eteen pohdinta mahdollisesta anonymiteetistä. Se tuli eteen myös tämän opinnäytetyön kohdalla. Haastateltavien määrä on sen verran pieni, että anonymiteettiä en pystynyt käytännössä antamaan. Sovimme kaikkien kolmen haastateltavan kanssa, että nimiä en silti mainitse missään vaiheessa.

4.5 Aineiston analyysi

Tutkijana tekee valintoja jo aiheen valinnan ja kysymysten asettelusta alkaen. Haastateltaville korostettiin alusta lähtien, että ei olla etsimässä mitään tiettyä vastausta vaan heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan käsiteltävistä teemoista. Aineistoa analysoidessa pyrittiin olemaan puolueettomia ja neutraaleja. Laadullisen tutkimuksen hypoteesittomuus tarkoittaa sitä, että tutkijalla ei ole tutkimuskohteesta tai tuloksista ennakkokäsityksiä tai oletuksia. Toki huomioitavaa on se, että aikaisemmat kokemukset tuovat havaintoihin ennakoasetelmaa, mutta ne eivät saa vaikuttaa tutkimuksen sisältöön. Tutkijan tulisi laadullisessa tutkimuksessa oikeastaan oppia ja yllättyä tuloksista. (Eskola & Suoranta 1998, 15.)

Hirsjärvi & Hurme (2008, 145–146) mainitsevat, että kvalitatiivisen aineiston analyysi voidaan nähdä kolmivaiheisena prosessina, jotka ovat kuvailu, luokittelu ja yhdistely. Analyysin perustana on aineiston kuvaileminen. Kuvaileminen tarkoittaa pyrkimystä selventää haastateltavien, kohteiden tai tapahtumien muotoja tai ominaisuuksia. Pyrkimyksenä on vastata kysymyksiin, milloin, missä, kuka, miten usein ja miten paljon. Objektiivisuutta pohtiessa on kuitenkin huomioitava se, että tutkija on tehnyt tutkimusta suunnitellessaan jo omia valintojaan. Usein laadullisten tutkimusten raportit ovat pitkiä, koska tutkija kuvaa ilmiötä ja haastateltavien ajatuksia liian pikkutarkasti. Analyysivaiheessa on siis tärkeää pohtia mikä tieto on tutkimuksen valossa relevanttia ja mikä taas ei ole.

Pyrkimyksenä on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä eli tässä tutkimuksessa se tarkoittaa elokuvakasvatusta sosiaalisen kirjaston välineenä. Tärkeä osa analyysiä on myös aineiston luokittelu. Myöhemmin haastatteluaineisto pystytään luokittelun avulla tiivistämään, yksinkertaistamaan ja tulkitsemaan. Luokittelu on tarpeellista, jos halutaan esimerkiksi tehdä vertailua aineiston eri osien välillä. Yksinkertaistetusti sanottuna luokittelu on päättelyä. Teemahaastattelun teema-alueet voi jo etukäteen karkeasti luokitella. Aineiston kuvaileminen ja luokittelu ovat välivaiheita kohti analyysin rakentamista. Aineiston analyysiä voi pitää kaikkien osien yhdistelynä. Tämä tarkoittaa sitä, että pyritään löytämään samankaltaisuutta sekä yhdenmukaisuutta luokkien välillä. Tutkijan tavoitteena laadullisen tutkimuksen aineiston analyysissä on onnistuneet tulkinat. Samaakin haastattelutekstiä pystytään tulkitsemaan useista eri näkökulmista käsin ja monilla eri tavoilla. Koko tutkimusprosessin ajan laadullisessa tutkimuksessa tehdään tulkintoja. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 147, 149, 151–152.)

Kaikki kolme haastattelua nauhoitettiin ja litteroitiin lähes heti haastatteluiden teon jälkeen. Haastattelut litteroitiin melkein sanasta sanaan, vaikka aineistoa kerääntyikin paljon. Ainoastaan pois jäi useamman kerran toistettu täytesana ”niin ku” ja ne asiat, jotka menivät ohi tutkittavasta aiheesta. Haastattelut kestivät puolesta tunnista lähes tuntiin, yhteensä noin kaksi tuntia. Litteroitua materiaalia kertyi yhteensä 41 sivua. Jokaiselta haastateltavalta pyydettiin lupa jatkokysymysten esittämiseen, jos niitä ilmeni. Hirsjärvi & Hurme (2008, 135) toteavat, että tutkijat kokevat usein analyysivaiheen hyvin työlääksi ja aikaa vieväksi vaiheeksi. Siihen vaikuttavat muun muassa aineiston monisäikeisyys ja laajuus. Aineistonkeruuvaiheessa on jo hyvä pohtia, millä tavalla aikoo analysoida aineistoa. Aineistoa tulisi purkaa sekä tarkastella samalla, kun sitä kerätään. Syitä tähän ovat muun muassa aineiston tuoreus ja se, että tarvittaessa heti haastattelujen jälkeen on helpompi saada lisätietoja.

Litteroitu aineisto luettiin useamman kerran läpi ja alleviivattiin sieltä teemahaastattelurungon mukaisesti tietyt teemat. Tämän jälkeen tulostettiin kaikki haastattelut ja luettiin ne läpi sekä merkittiin tutkimuskysymysten kannalta tärkeät kohdat. Ensimmäiseksi lähestyttiin aineistoa tutkimuskysymysten näkökulmasta käsin teemoittaen. Tietyntaista aineiston jäsenyystähän on tehty jo teemahaastattelurungon rakentamisvaiheessa. Jäsentelystä voi aineiston

purkamisvaiheessa lähteä liikkeellä ja näin koko aineisto tulee luettua läpi. Usein ensimmäistä kertaa aineistoa tutkittaessa lähestytään sitä juuri teemoittelun kautta. (Eskola & Suoranta 1998, 109, 126.)

Opinnäyteyön analyysimenetelmäksi valikoitui lopulta aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Se voi olla yksittäinen metodi tai kevyt teoreettinen kehys, jonka voi kiinnittää useisiin analyysikokonaisuuksiin. Sisällönanalyysin avulla pystyy tekemään useanlaista tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.) Monesti sisällönanalyysiin riittää, kun purkaa kaiken, mitä haastattelutilanteessa sanottiin (Eskola ym. 2018, 43). Tutkimustulokset luvussa eriteltiin haastateltavat merkein H1, H2 ja H3. Sitaatteja käytettiin keventämään tutkimustulokset osiota ja tuomaan haastateltavien äänet paremmin esille. Näin lukijan on helpompi ymmärtää tutkijan tulkinnat.

5 ELOKUVAKASVATUS OSANA SOSIAALISTA KIRJASTOA

5.1 Elokuvasvatuksen mahdollisuudet

5.1.1 Yhteistyö

Mikkelin seutukirjastossa on omaksuttu sosiaalisen kirjaston näkökulmia muun muassa tarjoamalla tiloja ulkopuolisille toimijoilla ja erilaisia satutunteja lapsille sekä tietotunteja iäkkäämmille ihmisille. Kirjastolla on myös järjestetty erilaisia tapahtumia, kuten Soturikissa-tapahtuma. Mikkelin seutukirjastolla on oivallettu myös verkostoyhteistyö. Sallmén (2007, 18) toteaaakin, että kirjastojen tulisi löytää sekä etsiä yhteistyökumppaneita siinä missä haasteitakin. Kirjaston ei tarvitse tehdä kaikkea itse vaan se voi olla kumppanina muille toimijoille. Mikkelin seutukirjasto on myös osoittanut kehittämismyönteisyytensä kokeilemalla erilaisia uusiakin toimintoja. Kaikki kirjastotyö ei ole pelkästään hyllyttämistä ja lainaamista. Haastateltavat kertoivat yhteistyöstä sekä erilaisista kohtaamispaikoista. Haastateltavat kokivat myös itse, että kirjastolla tehdään jo monipuolisesti sosiaalisen kirjaston näkökulmasta asioita.

H2: Mutta tähän asti, viime vuosina niin, miusta meillä on ollut siis tosi paljon näitä siis, tän kokoseks kirjastoks, näitä kohtaamispaikkoja. Se on yksi tosi merkittävä, et se tehdään yhteistyössä eri tahojen kanssa. Ja sitte tietysti ne tietotunnit, ne iäkkäämmät käy ja

sitten lapsille on satutunnit, jotka on tosi tota tietysti lapset kohtaa, mutta ja periaatteessa vanhemmat kohtaa. Ja sittenhän on ihan siihen lapsiin liittyen ollut se Minikino missä, mikä on nimenomaan just niille äideille tarkoitettu. Ja sitten tietysti lukupiirit ja musiikki-klubit. Kaikenlaista tapahtumaa meillä järjestetään ja annetaan tiloja tapahtumille.

H3: Onko se näitä liikkuva [palvelu], tapahtumia. Joo, onhan sosiaalisesta kirjastotyöstä ollut paljon. Erilaisia lukupiirejä, satutunteja, sanataidepajoja.

Tärkeässä roolissa kirjastoille ovat erilaiset yhteistyökumppanit. Varsinkin, kun puhutaan uusien asiakasryhmien tavoittamisesta sekä kannustamisesta kirjaston käyttäjiksi. Näitä yhteistyökumppaneita voivat olla esimerkiksi erilaiset järjestöt ja sosiaalialan toimijat. Nämä yhdistämällä on mahdollista muodostaa uudenlainen palvelukulttuuri. Näin mahdollistetaan ja täydennetään jo olemassa olevaa kirjaston peruspalvelua tarjoamalla tietyille kohderyhmälle suunniteltua sekä suunnattua toimintaa. (Jyrkinen 2013, 5.) Kaikkien haastateltavien kanssa ilmeni, että kirjastot ottavat mielellään erilaisia yhteistyökumppaneita uusien kokeilujen testaamiseen. Kirjaston näkökulmasta olisi tärkeää keskittyä aktiivisen kansalaisuuden ja lukemisen edistämiseen. Verkostoitumista pidettiin tärkeänä ja sitä, että löydetään ne oikeat sekä toimivat yhteistyökumppanit.

H3: Niin, et yhteistyökumppaneina mielellään ollaan mukana, mitä sitte pyritään keskittymään sitte, et meillä on kuitenkin just lukemisen kuvio, edistäminen ja sitte tää aktiivisen [kansalaisuuden]. Ne on tavallaan ne meidän kaksi, johon me tarvitaan verkostoja kuitenkin niissäkin ja varsinkin nuorisotyö on ehkä ollu semmonen alue, missä ollaa miusta lähetty välillä sellaselle alueelle, mikä ei ehkä [toimi].

Mikkelin seutukirjastolla on koululaisten loma-aikoina järjestetty elokuvanäytöksiä. Haastateltavat muistelivat, että 1970-luvulta lähtien olisi elokuvat olleet jollakin tavalla mukana kirjaston toiminnassa. Mikkelin seutukirjasto tarjoaa tilojaan ulkopuolisille toimijoille, jotka tuovat puolestaan toiminnallaan sosiaalista kirjastoa osaksi seutukirjastoa. Johnson & Griffis (2009, 159–160, 189) mainitsevat artikkelissaan, että julkiset kirjastot ovat useassa mielessä sosiaalisia paikkoja, jotka lisäävät sosiaalista pääomaa. Niissä voi lukea, viettää aikaa ja käyttää internetiä sekä osallistua erilaisiin tapahtumiin ja ohjelmiin. Heidän tutkimuksessaan, joka tehtiin Ontarion kolmen eri alueen kirjastoissa, ilmeni,

että kirjastoa ei koeta pelkästään informaationlähteeksi. Kirjasto on yhteisöllinen kohtaamispaikka, jonne voi tulla muuten vain ilman sen suurempaa syytä. Kirjasto lisää ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua siinä, missä koko yhteisönkin. Kaiken sosiaalisen kirjastotyön ei tarvitse olla kirjastoammattilaisten toteuttamaa (Hokkanen 2015, 13). Elokuvasvatuksen voisi toteuttaa esimerkiksi jokin muu taho. Haastateltavat pohtivat, mitä kaikkea seutukirjastolla tehdään sosiaalisen kirjaston näkökulmasta.

H2: Viime keväänä alko semmonen pelikehittelyjuttu, mikä ei ollut meidän toimintaa.

H3: Eli meillä nyt esimerkiks ensi viikolla kokoontuu taas tälläset vapaaehtoiset opastajat Esteryn järjestön kautta. Todella suosittu. Kirjaston rooli on, toki me ollaan käynnistetty yhteistyö. Suurin rooli on siinäkin tarjota se tila heille ja se tukee hyvin meidän niin, ku omaakin tavoitetta.

5.1.2 Elokuva kasvatuksellisena toimintana

Leppinen (2007, 113) toteaa, että tärkeä osa nuorten elämää ovat elokuvat ja ne ovat vakiinnuttaneet paikkansa tämän päivän audiovisuaalisessa maailmassa. Elokuvien voidaan sanoa kuuluvan melkein kaikkien nuorten jokapäiväiseen elämään. Haastateltavaa kokivat, että elokuvakasvatus voisi toimia yhtenä osana kirjastotyötä. Elokuvaa pidettiin myös yhtenä kirjaston aineistoista kirjojen lisäksi.

H1: Kyllä se [elokuvakasvatus] miun mielestä. Kyllä onnistuisi tai soveltuis, mutta heti miä en niin, ku tältä istumalta, että missä miä voisin sitä käyttää.

H3: Kyllä se mun mielestä voisi sopia. Ja kun onhan se yks väline siinä missä kirjakin tai musiikki tai.

Elokuvasvatuksessa on olemassa monia teoreettisia lähestymistapoja. Perinteisesti ymmärretty elokuvakasvatus määritellään esteettisestä ulottuvuudesta, jossa elokuva nähdään taideteoksena. (Nevala 2019, 6.) Esteettisessä elokuvakasvatuksessa tavoitteena on kehittää elokuvamakua (Kovanen ym. 2013, 14). Bergala (2013, 33) mainitsee, että elokuvakasvatusta ei tulisi jakaa niin selkeästi elokuvan katsomiseen, analysointiin, luovaan työskentelyyn ja

kriittisen ajattelun edistämiseen. Elokuvan tekemistä ja katsomistapoja opettaessa tulisi kiinnittää huomiota myös luomistekniikkaan. Elokuvan ymmärtäminen taiteena vaatii luovien menetelmien tarkastelua. Yksi haastateltava nosti tämän puolen elokuvakasvatuksesta esille pohtiessaan elokuvan taideolemusta ja tulkintaa.

H2: Siinä on varmaan erilaisia puolia, että ite ehkä lähtisin mieluiten jostain niin ku, vähän taiteellisesta näkökulmasta ja et elokuva ja elokuvan tulkinta ja tämmöset teemat ja muut. Mutta, että ilmeisesti sitä käytetään nykyisin just semmosena niin ku, et minkä avulla päästään puhumaan sitten jostain ongelmista taikka niin tuota.

Xuen & Pan (2012, 1741) määrittelevät elokuvakasvatuksen olennaiseksi ja tärkeäksi mahdollisuudeksi tarkastella erilaisten kulttuurien taustoja ja elämää. Mikkelin seutukirjaston työntekijä nimeää myös tämän elokuvakasvatuksen mahdollisuudeksi.

H1: Tota, miä koen sen sillee, että oppii niin ku, et maailmassa on monenlaisia ihmisiä sekä elämäntapoja ja tällasia. Ja sitten niin ku, sieltä oppii kansantarinoita ja myyttejä, historiaa.

Lukutaidoista puhuttaessa elokuvanlukutaitoa on verrattu yleisesti tekstin lukutaitoon. Elokuvakasvatus sopii mainiosti tämän hetken mediamaailman kasvatus- ja opetusmenetelmäksi. Elokuvakasvatuksen ja elokuva lukutaidon avulla pystytään luomaan hyvä pohja mediakriittisyydelle ja suuremmalle medialukutaidolle, jota nuoret tarvitsevat. (Kovanen ym. 2013, 13–14.) Lukutaidon ja kirjallisuuden tutkija William. G. Brozo mainitsee haastattelussa, että lukemiseenkin sopii porttiteoria eli tarvitaan juuri ne oikeat kanavat ja kirjat, millä edetään. On olemassa laaja kirjo erilaista materiaalia, mitä voi käyttää hyväksi lukutaidon kartuttamiseksi. (Ahola 2014.) Mikkelin seutukirjaston henkilökunnasta yksi koki, että elokuvien katsominen on viihteen lisäksi muutakin. Sen avulla pystyisi mahdollisesti houkuttelemaan esimerkiksi nuoria erilaisten aiheiden äärelle. Samoin oppimista voi tapahtua muutenkin kuin vain lukemalla.

H1: Se on semmonen kanava, jolla voi opetaa tälleen ihmisläheisesti niin ku, että ei kaikkee tartte lukea tai niin, ku oppia oppimalla. Et se voi tulla siinä viihteen sivutuotteena, josta sitten mahdollisesti kiinnostuu sitten vähän enemmänkin tutkimaan sitä [aihetta].

Elokuvakasvatuksella nähdään olevan mahdollisuus erilaisten kulttuurien esittämisen lisäksi synnyttää keskusteluja erilaisuudesta. Elokuvan roolihenkilöt saattavat luoda pohjaa samaistuttavuudelle. Elokuvan ja elokuvakasvatuksen avulla voi tukea nuoren kasvua, identiteettiä ja minäkuvan muodostumista. (Kovanen ym. 2013, 11.) Haastavilta tilanteilta ja asioilta suojaavat muun muassa hyvät sosiaaliset taidot ja tunnetaidot sekä oppimiskyky (Oinas 2016, 30). Elokuvakasvatuksen yksi ulottuvuus on juuri tunnetaitojen kehittäminen. Haastateltavista yksi nosti näitä seikkoja esille pohtiessaan elokuvakasvatuksen syvempää merkitystä.

H1: Sen minä nään, että se, erilaisuuden käsittely nousee elokuvien kautta tosi hienosti sillein niin, ku kuvallisena. [Itsetuntoa] vahvistavaa, omatuntoa vahvistavaa ja vähän sitä niin, ku sanottamista sille omalle elämänskatsomukselle.

Aikuisenkaan ei tarvitse tietää kaikkea elokuvista ja niiden tulkitsemisesta. Pitää pystyä jättämään tilaa vuorovaikutukselle ja ajatusten erilaisuudelle. Kuitenkin on hyvä, jos aikuisella on edes jonkinlaista tietämystä eri elokuvan kerroksen tavoista. (Kovanen ym. 2013, 12.) Hyvässä ohjaustilanteessa on läsnä vuorovaikutusta, ammatillisuutta, myötätuntoa, joustavuutta ja avoimuutta sekä aitoutta (Oinas 2016, 29). Elokuvakasvatuksessa ohjaajan rooli on tärkeä ja merkittävä. Ohjauksen ja ammattilaisuuden näkökulmaa paikannettiin pohtimalla elokuvakasvatuksessa tarvittavaa tietämystä.

H2: Meillä on tavallaan se tietty nyt se konsepti, jos sitä ei olisi, niin kyllä mä voisin muuten ajatella, mutta siinä on ehkä se just se, et pitäs olla pikkasen jotain tietämystä elokuvakasvatuksesta.

Bergala (2013, 28) toteaa, että elokuvasta pystyy keskustelemaan helposti ilman pelkoa, jos ohjaajan asenne on oikeanlainen. Lasten ja nuorten kanssa toimiessa tarvitsee kiinnittää huomiota eri kasvatuseräisiin ja teorioihin. Tärkeää on, että elokuvakasvatuksessa kunnioitetaan elokuvaa ja sen luomia havaintoja ja tunteita. Kirjastot ovat aina arastelleet kasvatuseräistä sanaa (Suomen kirjastoseura 2014, 5). Haastateltavat kokivat myös elokuvakasvatuseräistä käsitteen ja varsinkin sanan kasvatuseräistä haasteelliseksi ja jopa pelottavaksikin. Kasvatuseräistä sana koettiin tavoitteelliseksi toiminnaksi, jolla on pyrkimys johonkin suurempaan.

H1: On [elokuvakasvatus haastavaa] koska siinä on se kasvatus.

H3: Kasvatus sanasta tulee mieleen, et sen pitäis jotenkin niin ku, ei nyt sanoa opettaa, mut niin ku, et se on jotenkin pedagogisesti, et siinä on joku [päämäärä].

Kasvatuksen näkökulmasta elokuvan yksi tärkeimmistä arvoista on elämän moninaisuuden ja erilaisuuden esiin tuominen (Kovanen ym. 2013, 12). Yksi haastateltavista otti esille elokuvan valikoimisen tärkeyden. Siinä koettiin olevan jokin syvempi merkitys, miksi jotakin elokuvaa näytetään.

H3: No elokuvakasvatus kuulostaa tietysti jotenkin hienommalle, tavoitteellisemmalle, et siinä on joku ajatus. Niin, et siinä on joku, et se elokuva valikoituu sillee, et ei pelkästään niin, et oisko tää hyvä vaan niin ku leffa. Vaan siinä on joku syy tai se on tarkemmin niin, ku valikoitu ja sit ehkä mietitty, miten siitä sitten keskustellaan ja onko se [sopiva].

Elokuvakasvattajan yksi tehtävistä on käsitellä ja jäsentellä lapsen tai nuoren kanssa niitä mielikuvia, joita elokuva on saanut aikaiseksi (Kovanen ym. 2013, 12). Ymmärrystä löytyi myös siinä, että elokuvakasvatus on todella muutakin kuin elokuvan katsomista. Tämä ilmeni haastateltavien pohtiessa pelkän elokuvan näyttämistä ilman siitä käytävää keskustelua.

H2: Onko se vain kasvatusta, jos ajatellaan. Järjestetään sellainen sosiaalinen tilanne, missä katotaan jotain ja sitten saa jutella siitä mitä nyt haluaa.

H3: Ei meillä tavallaan niin elokuvakasvatusta, ei oo. Et joskus oli kyllä aikoinaan, että mut ei sekään kyllä elokuvakasvatusta, ku lapsille näytettiin niitä, siis videoita ihan vhs aikaan. Et se ei ollu elokuvakasvatusta.

5.1.3 Nuorten tavoittaminen

Oinas (2016, 27) mainitsee, että nuorten kehitykseen uudenlaisia vaatimuksia luovat yhteiskunnalliset muutokset. Kaikkien, jotka työskentelevät nuorten kanssa on hyvä tiedostaa nämä muutokset. Heillä olisi myös hyvä olla tuntemusta erityispiirteistä, jotka kuuluvat nuorten kehitykseen olennaisena osana. Haastateltavat pystyivät paikantamaan elokuvakasvatukseen liittyvää kasvatuksellisuutta enemmänkin. Haastateltavat kokivat toisaalta myös, että elokuvakasvatus vaatisi perehtymistä ja sitä ei voisi toteuttaa noin vaan.

H1: Elokuvakasvatuksen oppaita ehkä muutama pitäis lukee, et niin, ku pystys sieltä, poimii ne semmoset kohdat, jotka kannattais käsitellä lasten ja nuorten kanssa tai nyt tulis siihen kuka vaan. Kyllä, jos itseeni ajattelen, niin minä tykkään, että on valmisteltu huolella. Et jos kattoo, kattoo elokuvaa, eikä sit tiedä, mikä sieltä heille niin, ku katsojille nousee. Ehkä minä en ole valmistautunut siihen teemaan.

H3: Vähän jotain sellaista, ehkä joku vois pystyäkin, mutta tota se on niin uus alue. Miä en ainakaan ihan heti niin, ku pystys sanomaan, et ilman muuta siitähän se menis vaan. Kyllä se miusta vaatis perehtymistä.

Jyrkinen (2013, 4) toteaa, että kirjastoilla on olemassa paljon tavoittamattomia ihmisryhmiä. Uusien asiakkaiden tavoittaminen ja kannustaminen kirjaston kävijöiksi on merkittävässä roolissa juuri sosiaalisen kirjastotyön näkökulmasta. Elokuvakasvatuksen vahvuuksia pohtiessa eräs haastateltava mainitsi elokuvien mahdollisuuden kontaktin ottamisen ja yhteyden luomisen näkökulmasta. Haastateltava pohti elokuvien mahdollisuutta vetovana mediana. Elokuvan avulla voisi olla myös mahdollisuus saada uusia kirjastokäyttäjiä.

H2: Joo kyllä varmasti vois ja se, että niin ehkä se kasvatusta sana on siinä se, että tökkään että, jos sitten aatellaan sitä jotain kasvatusta tavoitetta. Onhan se tietysti, että toisiin ihmisiin saa paremmin kontaktin niin, ku kuvien avulla, että se varmaan olisi varmaan siinä se vahvuus. Jos aatellaan vaan niin, ku kirjaston kannalta niin emmie ehkä sen kummemmin osaa sanoa, kuin sen, että se voisi vedota eri tai muihin asiakkaisiin kuin meillä justinsa nyt on.

PISA 2000 -tutkimus osoittaa, että lukutaidon ja lukuharrastuksen tukemiseen tarvitaan erilaisia keinoja. Niiden tulisi myös vastata eri tavalla mediaa käyttävien nuorten toiveisiin ja tarpeisiin. (Leino ym. 2004, 197.) Brozo toteaa haastattelussa, että käsitykset lukemisesta tulisi muuttaa kokonaan. Kirjallisuuden ja lukemisen pariin houkuttelemisessa tulisi käyttää aiheita, jotka kiinnostavat esimerkiksi pojista puhuttaessa. Lukeminen voi olla muutakin kuin perinteisesti koettua kirjallisuuden lukemista. Esimerkiksi sosiaalisen mediaan ja virtuaalimaailman peleihin linkittyvät niin tarinat kuin lukeminenkin. Erilaisia tekstejä tulisi myös kunnioittaa. (Ahola 2014.) Voisiko ajatella, että tästä näkökulmasta elokuvakin saattaisi olla portti muuhun lukemiseen. Eräs haastateltavista kertoi rinnastavansa kirjan ja elokuvan. Hän myös käytti kirjavinkkausten yhteydessä elokuvavinkkausta, jos kirjasta oli tehty elokuva. Tavoitteena on näin saada sekä kannustaa nuoria lukemisen pariin.

H1: Kyllä ja minä olen aina rinnastanut, koska minä en tota vinkkauksissakin, mitä mä teen niin kyllä mä sen esittelen myös sen elokuvan, jos kirjasta on tullut elokuva. Niin kyllä se elokuva kulkee siellä mun vinkkauksissa, koska se on semmonen joka houkuttaa myös ehkä niitä, jotka on nähny elokuvan sen kirjan pariin, koska ne tietää, että se elokuva oli hyvä.

Kouvolan kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto oli mukana Tietoyhteiskunnan tilat ja sisällöt -hankkeessa ohjelmakaudella 2007–2013. Kouvolassa käynnistyi sen osana Mediamaja -hanke, joka palveli nuoria heitä kiinnostavalla tavalla. Nuoret saa helposti mukaan toimintaan luovilla keinoilla. Näitä ovat muun muassa mediataitojen opettelu videonkäsittelyn ja levittämisen avulla, johon liittyvät myös kuvan ja äänen tuottaminen. Nuoret saivat kirjastolla mieluisaa tekemistä ja erilaisia harrasteryhmiä syntyi. Samoin kirjaston ja oppilaitosten sekä nuorisotoimen yhteistyö vakiintui. (Idström 2016, 37–38.) Kaikki haastateltavat kokivat nuorten saamisen tai pysymisen kirjaston kävijöinä haastavana.

H1: Niin, että eläkeläiset ja lapset. Lapset ja lapsiperheet saapuu tänne [kirjasto] ilman, ilman houkutusia, mut [nuoret haaste].

H2: Just se, miten ne lapset ja nuoret saadaan kirjastossa pysymään. Siis nehän aika hyvin on, mut sitten ku ne tulee vähän vanhemmiks niin sittenhän ne vähän häviää täältä.

Asiakasryhmistä hankalimmin tavoitettavina pidetään nuoria aikuisia miehiä, joita mediaelämyksiä tuottavilla sisällöillä olisi mahdollista saavuttaa (Suomen kirjastoseura 2014, 8). Yksi haastateltavista pohti enemmänkin niitä kohderyhmiä, jotka puuttuvat lähes kokonaan kirjastoista mainiten juuri vähän aikuisemmat nuoret.

H2: Muut ikäryhmät on jollain lailla mutta. Mut sitten sillein, jos aattellaan, mut ehkä semmoset vähän aikuisemmat, aikuisemmat nuoret ja työikäiset puuttuu.

Hokkanen (2012, 155) toteaa, että kirjaston seinien sisäpuolella on paljon aineistoja, ideoita ja erilaisia ihmisiä sekä ennen kaikkea monipuolisesti mahdollisuuksia. Uusilla hyvin järjestetyillä toiminnoilla voisi parhaassa tapauksessa tehostaa nuorten yhteisöllisyyttä ja paikallista- sekä kulttuurillista-identiteettiä.

Kirjastot ovat mahdollistamassa ja vaalimassa henkilökohtaista kehitystä, mielikuvitusta, luovuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä sosiaalista yhteenkuuluvuutta (Aabø & Audunson 2012, 138). Elokuvakasvatuksen hyödyistä puhuttaessa haastateltava mainitsi, että kirjastot tavoittelevat mielekkäistä ja hyödyllisiä kokemuksia kävijöillensä. Elokuvakasvatuksen avulla voisi mainostaa kirjaston elokuvakokoelmaa, kuten lukupiireissä toimivat kirjavinkkaukset.

H2: Niin, että olisko siitä jotain muuta hyötyä kuin se, että jos sillä saisi ihmisiä kirjastoon? Ja saisi mukavaa toimintaa aikaiseksi, koska sitähan myös koko ajan kuitenkin tavoitellaan, että saataisiin kiivoja kokemuksia ja hyödyllisiä ja mut että. Niin emmie ehkä siihen osaa sen syvällisemmin sanoa, että mikä muu hyöty voisi sitten olla. Ehkä mahdollisesti ehkä semmonen, että jos sillä voitaisiin markkinoida myös sitten meidän elokuvakokoelmaa. Samanlailla kuin jossain lukupiirissä kirjavinkkauksessakin.

Idström (2016, 37) mainitsee, että hankkeet ovat hyvä esimerkki siitä, miten kirjastot pystyisivät tarjoamaan kohdennettua ja kiinnostavaa toimintaa eri kohderyhmille. Ihmisten ajankäytöstä kilpailee moni taho. Kirjastojen tulisi pystyä tarjoamaan, jotain sellaista lisäarvoa, mitä muut toimijat eivät pysty antamaan. Näin kirjastot pystyisivät pärjäämään kilpailussa. (Opetusministeriö 2009, 11.) Eräs haastateltavista nosti esille myös, että uudet kokeilut olisi hyvä tehdä hanketyön kautta. Mikkelin seutukirjastolla on ymmärretty hankekehittämisen mahdollisuudet uusien toimintojen testaamisessa ja kehittämisessä. Tästä mainittiin esimerkkinä maahanmuuttajalapsille pidetyt elokuvanäytökset (Kirjastossa kuin kotonaan -hanke). Yksi haastateltavista pohti, että hanketyön kautta saataisiin etukäteen toiminta käynnistymään ja näin saataisiin myös varmuus kävijöistä.

H1: No hanketyönä, se meille aina niin, ku se ensimmäinen kokeilu olisi hyvä tehdä. Sitten ois jo niin, ku se varmuus siitä, et siellä on kävijöitä. Jos hankeaikana on saatu semmonen poppoo, joka on sitoutunut niin kyllä. Sit on helpompi meidän perustella se kyllä.

5.1.4 Ammattitaito ja muuttuvat työmuodot

Kirjastojen täytyy pystyä vastaamaan resurssipulasta huolimatta kävijöidensä erilaistuviin toiveisiin ja tarpeisiin (Sipilä 2007, 120). Sosiaalinen kirjasto voi olla muutakin kuin fyysinen tila esimerkiksi erilaiset pop up -tyyppiset toiminnot

täydentävät hyvin sitä. Mikkelin seutukirjastossa on selkeästi kehittämismyönteisyyttä uusille toiminnoille ja toimintamuodoille. Haastateltavat kertoivat, että resurssipulasta huolimatta on myös pystytty käynnistämään Suomen mittakaavassakin aivan uudenlainen konsepti (kirjapaku Mirja).

H1: Tää on ihan eka Suomessa. Tää kirjapaku. Et kirjastoautoja on, mut nekin vähenee koko ajan. Ja sit tällainen pop up - tyyppinen meneminen, niin eihän tätä kukaan vielä ole tässä mittakaavassa tehnyt.

H3: Kirja-auto [uudenlainen toiminto]. Tää on Suomen mittakaavassakin. Kyllä sitä tullaan seuraamaan mielenkiinnolla, miten tää lähtee menemään. Se on erilainen ulottuvuus, kuin puhuttaessa perinteisestä kirjastoautosta.

Kirjastoissa tarvitaan tällä hetkellä moniosaajia, jotka pystyvät muokkaamaan monipuolisesti työtapojaan ja työtään oman kokemuksen sekä koulutuksen avulla (Sipilä 2007, 119). Hakoluoto (2016, 9–10) mainitsee, että kaikki kohtaamiset ovat erilaisia ja ne riippuvat siitä, onko kyseessä lapsi, nuori vai aikuinen. Kohtaamiseen vaikuttaa myös kansalaisuus ja sosioekonominen asema. Kuitenkin kaikesta edellisestä huolimatta kyse on aina ihmisen kohtaamisesta. Nuorten määrittämin johonkin tiettyyn kohderyhmään kuuluvaksi ei ole vaivatonta tai suoraviivaista. Kohtaamiseen liittyviä taitoja, kuten kuuntelemista ja dialogisuutta voi opetella. Kohtaamisessa on kyse omasta itsetuntemuksesta ja asenteesta sekä ymmärryksestä. Kohtaaminen kuuluu olennaisena osana ammatillisuuteen, jota nuorten neuvonta- ja tietotyössä tarvitaan. Neuvonta- ja tietotyötä tekevät kokevat työkokemuksen ja koulutuksen tärkeiksi asioiksi kohtaamisen kehittämisessä. Haastateltavat kokivat sosiaalisen kirjaston muuttaneen kirjastojen toimintakulttuuria ja työmuotoja paljonkin. Ihmisten kohtaaminen on muuttunut samalla, kun yhteiskuntakin on muuttunut. Henkilökunta tekee paljon sellaista työtä, jota ei koeta perinteiseksi kirjastotyön osaksi.

H2: Kyllähän meidän työ tietysti on muuttunut ihan hirveesti. Ihan niin, ku tän teknisen kehityksen mukana ja sitten ylipäättänsä, kun yhteiskunta on muuttunut ja se tapa kohdata ihmisiä ja palvella ihmisiä, niin onhan se muuttunut hirveesti. Mutta se on ehdottomasti parempaan suuntaan.

H3: Se varmaan sen on se iso muutos, mikä on niin, ku käynyt pikku hiljaahan se on tietysti tapahtunut elikkä tota sanotaan, että enemmistö tekee kohta jotain muuta kuin sitä tiskityötä, asiakas-palvelutyötä, hyllytystä.

Muitakin osajia tarvitaan kirjastoalan ammattilaisten rinnalle ja erilaisille taidoille on kysyntää. Näin pystytään muuttamaan jo olemassa olevia toimintatapoja sekä kehittymään, kun haastetaan aikaisemmat käsitykset. (Sipilä 2007, 120.) Yksi haastateltava nostaa esille muun muassa erityisryhmien kanssa toimisen tarvitsevan osaamista.

H2: Mutta tota näissä on vielä just näissä tämmösissä nuorisotyö, vanhustyö ja yleensä sosiaalityö ja erityisryhmien tukeminen kaikki tämmönen se vaatis niin, ku semmosta just näitä varmaan teikäläisen opintoja [yhteisöpedagogi], että ois niin, ku semmonen vahvempi siinä.

Sallmén (2007, 18) toteaa, että kirjastot eivät tule pärjäämään ilman huolenpitoa. Kirjastoja ja sen palveluita tulee kehittää tasaisen varmasti. Henkilökunnan ammattitaitoa pidetään yllä puolestaan ajantasaisen koulutuksen avulla. Mikkelin seutukirjaston työntekijät määrittelivät omaa työtänsä mainitsemalla työnkuvan muuttuneen enemmän asiantuntijatyöksi ja muistuttavan välillä enemmän opettajan työtä.

H2: Ja sit tietysti toi pedagoginen työ muuten niin, ku siis se semmonen just se tiedonhankinnan ohjaus, niin sehän on kuulunut siten kauan kirjastoille ja se, että sehän on aika paljon koko ajan enemmän niin, ku muistuttaa niin, ku opettajan työtä.

H3: Tota, no onhan kirjastotyö ylipäättänsä muuttunu ihan hirveesti. Tavallaan tietyt työt, kaikki just kaikki automaatiot, lainausautomaattien käyttö ja yhä enemmän ja enemmän se menee sellaiseen asiantuntijatyö niin, ku erilaiseen.

Tärkeimpiä taitoja kirjastoalan ammattilaisille tulevaisuudessa ovat vuorovai-kutustaidot ja sosiaaliset taidot. Entisestäään korostuu kävijöiden kanssa yhdessä tekeminen ja toiminnan kehittäminen. Asiakaslähtöisyys on tärkeässä roolissa ja kävijöiden yksilölliset toiveet tulisi huomioida. Erilaiset työpajat saattavat olla yksi tapa toimia kävijöiden kanssa tulevaisuudessa. (Sipilä 2007, 120.) Launonen (2015, 58) mainitsee Mikkelin seutukirjastolla toteutetuista Unelmien kirjasto -työpajoista. Näissä työpajoissa nuoret saivat kertoa

toiveistaan niin kirjaston tilojen kuin toiminnankin suhteen. Nuorten kohdalla huomioitavaa oli, että heidän asiakasodotuksensa kirjaston tiloja kuin toimintaakin kohtaan oli muuttumassa. Yksi haastateltavista kertoi myös työpajojen käyttämisestä kirjastotyön apuna, kun selvitettiin kävijöiden toiveita.

H1: Mehän järjestettiin sellaisia työpajoja. Asiakkaat pystyivät vaikuttamaan meidän uuteenkin toimintamuotoon. Me kyllä tullaan jatkossakin käyttämään osallistavaa hankintaa ja sitten kaikenlaista.

Kirjastoilla on tavallaan kaksiosainen rooli. Kirjastot tarjoavat kulttuuria aineistojen ja muiden toimintojen avulla sekä tiedonsaantia, mutta myös julkisina tiloina tarjoavat kävijöilleen viihtyisän paikan olla. Kirjastot ehkäisevät syrjäytymistä luomalla helpon paikan mennä. Suomessa toteutettiin vuonna 2008 kattava kansallinen kirjastojen asiakaskysely. Tuloksista ilmeni, että vastaajista 84,7 prosenttia koki kirjastojen lisänneen heidän elämänlaatuaan. (Idström 2016, 28, 35, 37.) Aabø & Audunson (2012, 138, 147) mainitsevat julkaisussaan tutkimuksesta, joka tehtiin Oslon kolmessa eri kirjastoyksikössä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, missä elämäntilanteessa kirjastoa käytetään ja minkälaisia aktiviteetteja ja palveluita käytetään. Yleisesti tämän tutkimuksen valossa voidaan todeta kirjaston käytön olevan monipuolista. Sosiaalista osallisuutta lisää se, että kirjastot eivät luokittele ihmisiä. Kirjastotila on avoin ja kaikkien saatavilla. Kirjastoa käyttävät eri elämäntilanteissa olevat ihmiset ja kaikilla on myös samanlainen oikeus käyttää tilaa. Hankalassa elämäntilanteessa olevat ihmiset pystyvät sulautumaan kirjastossa muiden joukkoon, koska kirjasto tasa-arvoisena paikkana luo siihen mahdollisuuden. Haastateltavat kokivat kirjastot matalan kynnyksen paikaksi, minne on helppo tulla ja mennä. Haastateltavat kokivat myös, että kirjastoilla on edelleen tärkeä rooli yhteiskunnassa ja niitä tarvitaan aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta.

H2: Niin kyllähän se niin ku, onhan muitakin tahoja, mitkä tukee, mutta kirjastoon on hirveen helppo tulla ja sen niin ku ihmiset löytää. Sit siihen kirjallisuuden ja ihan sitten tietysti niin kyllä tämmösiä kohtaamispaikkoja ihmisille niin ei oo liikaa ja ainahan sitä sanotaan. Sitä oon samaa mieltä, että just niitä paikkoja mihin voi tulla ilman, että tarvii ostaa taikka maksaa mitään niin ehottomasti tarvitaan.

H3: Ja sit jos aatellaan, et meillä on kaks sellasta, jos sanotaan isoo päätavotetta, no tottakai kirjastolakikin määrittää ne aika hyvin, mutta jos ne on kiteytetty meillä täällä, mitä ollaan niin ku omassa kirjastolaitoksessa puhuttu. Et ne on niin, ku lukemisen ja lukuinnon edistäminen ja se aktiivisen kansalaisuuden tukeminen. Sinnehän mahtuu sit alle paljon.

5.1.5 Mediakasvatus kirjastotyön osana

Mediaympäristö mullistui 2000-luvun alussa ja se toi mediakasvatuksen uudella tavalla esille. Lasten ja nuorten mediataitojen kehittämiseen tarvitaan kirjastoissa uusia toimintatapoja. Näin kirjastot pystyvät auttamaan muiden toimijoiden kanssa lapsia ja nuoria toimimaan sekä ymmärtämään ympäristöään. (Naumanen 2009, 152–153.) Mediakasvatukseen liittyy medialukutaito. Kirjastoalan ammattilaisten tavoitteena on huolehtia kaikenikäisten medialukutaidon lisäämisestä. Lasten ja nuorten mediakasvatuksesta on ruvettu tietoisesti ottamaan vastuuta. Myös valtiolta on 2000-luvun puolivälistä alkaen edellyttänyt kirjastoalan ammattilaisilta tarkempaa mediakasvattajan roolia. (Mäkinen-Laitila 2009, 115–116.) Mediakasvatuksen voidaan sanoa tämän valossa kuuluvan kirjaston perustehtäviin (Pilppula 2015, 45). Mediakasvatusta toteuttavat useat eri tahot ja esimerkiksi kirjastot ovat siihen otollisia sekä hyviä paikkoja. Elokuvasvatus on yksi osa mediakasvatusta. Haastateltavat paikansivat elokuvakasvatusta mediakasvatukseen kuuluvaksi.

H2: Siinä on mediakasvatus tavallaan yks osa-alue ja tuo elokuvakasvatus miun käsittääkseni niin kuitenkin tavallaan niin, ku kuuluu siihen.

H3: Miä näkisin, et se kuitenkin tukis kirjaston sitä sellasta tarkotusta ja sanomaa ja et se olis sellanen uudenlainen muoto tehdä ja sitä miä mietin, et voisko se jotenkin liittyä mediakasvatukseen.

Kirjastoilla on pitkät perinteet mediakasvatuksen saralla, vaikka sitä ei ole aina ymmärrettykään. Mediakasvatuksen tarjonnalla on vain ollut eri nimet, kuten kirjavinkkaus, lukemaan innostaminen, kirjastokäytön ja tiedonhaun opastus sekä satutunnit. (Sallmén 2009, 9.) Haastateltavat kertoivat Mikkelin seutukirjaston toteuttavan erilaisia mediakasvatukseen lukeutuvia toimintoja. Kirjastotyön koettiin myös muuttuneen vuosien varrella huomattavasti.

H1: Ainakin mä nostasin nää nettimeuvonnan, laiteneuvonnan. Millä nimellä se nyt onkaan. Siinäähän on niin, ku samanikäinen neuvoja neuvoo tietoteknisissä asioissa.

H2: Kirjasto on niin, ku semmonen tiedonhankinta paikka ja meidän tehtävä on tukea sitä tiedonhankintaa.

H3: Nythän sitä [työnkuva] on ruvettu koko ajan siirtää, on satuntunteja, sanataidepajoja, tietotunteja ja näin, et se on niin, ku muuttunu näin.

Mustikkamäki (2016, 82–84, 86, 88) mainitsee, että erilaisissa asiakirjoissa on tarkennettu kirjastojen mediakasvatustoimintaa. Niiden avulla koetetaan saada aikaiseksi toimenpiteitä mediakasvatuksen vakiinnuttamiseksi ja kehittämiseksi kirjastotyössä. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015 nostaa esille medialukutaidot. Erityisesti kirjaston merkitys lapsille ja nuorille tuodaan julkaisussa esille. Kirjastoilla on tärkeä rooli lasten ja nuorten medialukutaidon ja tiedonhankinnan muodostumiselle sekä kehittymiselle. Kirjastojen rooli mediakasvatuksessa on erityinen. Kirjastot pystyvät tarjoamaan laajan kokoelman erilaisia tekstilajeja, teknologiaa ja pedagogista osaamista. Kirjastojen tulisi ottaa huomioon omassa mediakasvatustoiminnassaan sivistys ja siihen linkittyvät kasvatuskysymykset. Voidaan myös sanoa, että tiedon etsimisen ja oppimisentavat ovat muuttuneet. Yhä enemmän ihmiset etsivät ei-muodollisia keinoja ja tapoja oppia. Tietoyhteiskunta- ja kansalaistaitoihin etsitään kirjastoista neuvoa. Yhä suurenevassa määrin kirjastot toimivat eri-ikäisten kansalaisten oppimispaikkoina. (Opetusministeriö 2009, 9.) Yksi haastateltavista nosti elokuvakasvatuksen mahdollisuuksien rinnalle myös kirjaston pedagogiset tehtävät ja tavoitteet.

H2: Jos ei tarvitsis ajatella mitään resursseja, eikä niin, ku taitoja tai ammattitaitoa. Niin kyllä ilman muuta vois, koska elokuvahan on yks kirjastoaineistokii ja meilläähän on tota kaiken maailman kuiteskii kirjavinkkausta ja lukupiirejä, niin sitten meillä on myös pedagogisia tehtäviä ja tavoitteita, niin kyllä ilman muuta. Ei miusta siinä ei ole miksi ei voisi sopia.

5.2 Elokuvasvatuksen esteet

5.2.1 Kirjaston perustehtävä ja resurssipula

Suomessa toteutettiin vuonna 2008 kattava kansallinen kirjastojen asiakaskysely. Siinä ilmeni, että kävijät arvostivat ensisijaisesti kirjastoa lukemisen näkökulmasta. Aineistojen lainaamisen mahdollisuus koettiin tärkeäksi kriteeriksi käydä kirjastossa. Sosiaalisen kohtaamispaikan näkökulmasta kirjastoa ei pidetty niin tärkeänä tilana. (Idström 2016, 35–36.) Tuomi & Saarti (2015, 18) näkevät myös edelleen kirjaston instituuttina, jonka perustehtävänä on olla kansalaisille ja yhteiskunnalle resursseja tuottava sekä mahdollistava. Kaikki haastateltavat kokivat myös edelleen kirjaston tärkeimmäksi ja ensisijaiseksi tehtäväksi lukemisen mahdollistamisen ja sen tarjoamisen. Rajalliset resurssit tulee ensisijaisesti suunnata kirjaston perustehtävään, jolloin elokuvakasvatukseen uutena työmuotona ei riitä välttämättä aikaa, työvoimaa tai rahaa.

H1: Miusta sitä, edelleen tarvitaan siihen lukemisen mahdollistamiseen, lukemiseen innostamiseen, tiedonhankintaan vaikka kuinka netistä löytyy kaikki, mutta kyllä mä sitä pitäisin edelleen yhtenä tärkeänä kanavana. Ei se välttämättä oo se kirja se formaatti, josta se tieto löytyy, mutta se tiedonhankinnan kanavat löytyy kirjastolta.

H3: No tarvitaan edelleen siis lukemiseen tai siis lukemisen tarjoamiseen, että sehän on edelleen, et vaikka paljon puhutaan kaikesta, mitä kirjasto niin, ku tarjoaa. Mut sitten meidän kuitenkin perusasiakas on vielä edelleen 2020-luvulla lukemista haluava henkilö.

Suomalainen kirjastojärjestelmä tunnetaan maailmalla ja sitä arvostetaan. Kirjasto on suomalaisille niin itsestänselvyys ja tuttu, että sen olemassaoloa ei monesti edes ajattele. (Sallmén 2007, 18.) Julkisilla kirjastoilla on olemassa huomattava sosiaalinen ulottuvuus. Esimerkiksi kirjastot torjuvat yksinäisyyttä ja eristäytyneisyyttä. Samoin monilla kävijöillä on kirjastohenkilökuntaan jokinlainen yhteys tai suhde. (Aabø & Audunson 2012, 138.) Haastateltavat kertoivat poikkeusajan korostaneen kirjaston olemassaolon tärkeyttä ja sen perimmäistä syytä olla olemassa. Kirjastohenkilökunnan lisäksi kävijät kokivat kirjaston tärkeäksi paikaksi. Kävijät kokivat myös kirjaston ensisijaiseksi tehtäväksi kirjojen tarjoamisen lainattavaksi. Rajalliset resurssit on syytä kohdistaa työhön, jota kirjastolta odotetaan. Kirjaston perustehtäviin kuuluu lukemisen

mahdollistaminen kansalaisille. Tässä tilanteessa ei ole ehkä mahdollista tai järkevää pohtia uusia työmuotoja.

H2: Jos saatto olla semmonen ajatus, että kirjastoa ei ehkä enää tarvita kohta, niin nyt tää korona aika on kyllä näyttänyt sen, että kyllä todellakin tarvitaan, että se palaute mikä on niin, ku ihmisiltä tullu, niin se on ihan hurjaa, että siis tuntuu, että ihmiset ei voi elää ilman kirjastoo. Nii se, että ja se, että jos niin ku aikasemmin olisin ehkä aatellu, et meitä tarvitaan just nimenomaan just tämmösenä kaikkien tämmösenä tuki, tukipaikkana, mistä voidaan ohjata sit eteenpäin. Niin kyllä nyt korostuu miusta ihan se perinteinen rooli, että kirjastoo tarvitaan siihen, että ihmiset saa luke- mista.

H3: Ja tota ja nyt oli tää korona sulkku niin, miten hirveen moni sano kuitenkin, et oli sit tuolla, et miten ihanaa, ku kirjasto aukes ja onpa ihanaa, et nyt vähän. Et jotenkin on tullu nyt just nyt tänä vuonna erityisesti se, et on tää niin, ku tosi tärkeä palvelu.

Kirjastossa tulisi olla tarpeeksi kirjastoalan ammattilaisia, jotka ovat alalle koulutuneita. Näin pystyttäisiin takaamaan kaikille kävijöille iästä riippumatta kunnolliset kirjastopalvelut sekä aineistojen ajanmukaisuus. Hyvän kirjastopalvelun takaa riittävä ja koulutettu sekä pätevä henkilöstö. Tulevaisuuden kannalta suuria haasteita asettavat kirjastohenkilökunnan vähäisyys ja ammattitaidon sekä osaamisen laskeminen. (Viiri 2007, 47, 54.) Haastateltavien kanssa ilmeni myös resurssipula, jonka kanssa Mikkelin seutukirjasto kamppailee. Koettiin, että välillä oli haasteita selviytyä perustyötehtävistäkin saati, jos siihen ottaisi jotain uutta sekä ylimääräistä.

H1: Ja tietysti se, että kun kaikkien poistuvien työntekijöitten tilalle ei saada palkattua ja tietysti rahat, aineistojen määrärahat. Säästöt puree meihin niin rajusti, että välillä on hankalaa edes selvittää ihan tavan töistä, et sit kun siinä ois jotain vielä lisäks ylimäärästä.

H2: Niin kyllä jo ja sitten kun tiiät hyvin, että minkälaisessa tilanteessa me ja muutkin kirjastot elää niin, että niin ku tehtävät vaan lisääntyy ja henkilöt vähenee niin. Resurssit on haaste ja sitte tietysti se tää meidän tehtävien niin, ku laajaskaala, että miusta se on haaste, että niin ku tavallaan se jää se ammattitaito, että minkälaista ammattitaitoa tarvitaan ja miten myö niin, ku sitten pystytään uudistumaan.

H3: Joo ja meillä on tota siellä niskassa semmoset säästötoimet, että vuoteen, itse asiassa ens vuoden loppuun mennessä seitsemän henkilötyövuotta pois. Siinä on niin, ku koko kirjastot,

kaikki lähikirjastot. Mutta tota ja osa meiltä osin jo toteutunut se, onkohan meiltä nyt neljä jo toteutunut elikkä eläköityneet. Ja tilalle ei olla [palkattu].

5.2.2 Työn vaatimukset ja asiakkaiden odotukset

Launonen (2015, 57) mainitsee, että kirjastokävijöiden lisäksi on tärkeää kuunnella ja huomioida kirjastohenkilökunnan omia toiveita. Merkitystä on myös, että asiakaspalvelun kehittäminen on lähtöisin henkilökunnalta, koska sillä on huomattava ja tärkeä vaikutus lopputuloksen kannalta. Haastateltavat kokivat toisaalta, että elokuvakasvatus ei toimisi luontevana osana omaa tämänhetkistä työtä. Haastateltavat eivät osanneet määritellä, millä tavalla elokuvakasvatusta voisi käyttää omassa työssä, vaikka sen koettiin sopivan kirjastoon. Yksi haastateltavista nosti esille, että tärkeää on myös oma kiinnostus tekemäänsä työtä kohtaan.

H1: Miä oon henkilönä silleen, et miä en sano ei millekään, mutta ei se niin, ku tunnu mulle henkilökohtaisesti kaikista kiinnostavimmalta.

H2: Tää on just semmonen mihin, mitä en osaa ajatella, mikä se kirjastossa niin, ku olis, koska on sitten olemassa sen alan asiantuntijoita. Mutta jos nyt aatellaan ihan vaikka sitä siun elokuvakerhoa. Se on kyllä harmi, ku se ei toteutunut, koska olis ollut kaaheen kiva kyllä tietää, mitä sie siellä puuhasit.

Kirjastotilalle muodostuu uudenlaisia vaatimuksia, kun kirjastonkävijöillä on erilaisia odotuksia ja tarpeita tilan suhteen. Tästä syystä tarvittaisiin uutta ajattelua tilojen muokkaamiseen. Kirjastotilojen tulisi olla helposti muokattavissa ja muutettavissa sekä samalla niiden pitäisi toimia yhteiskäytössäkin. Tämä on tärkeää myös sosiaalisen tilanäkemyksen kannalta. Tulevaisuudessa nämä seikat korostuvat entisestään, kun kirjastokäyttö tulee muuttumaan. Nykyaikaiset kirjastotilat soveltuvat useisiin eri käyttötarkoituksiin ja ovat helposti muunneltavissa esimerkiksi kalusteiden ja tilajärjestyksen muutoksella. (Launonen 2015, 50–51, 56, 64.) Haastateltavat nostivat esille erilaisia esteitä tai haasteita elokuvakasvatuksen toteuttamiselle, kuten tilakysymyksen sekä elokuvailisenssin kalleuden.

H1: Ja tota, tietysti niin ku jos resurssien kautta ajattelee, niin se lisenssi on kallis. Et jos sitä ei saa mistään hankerahasta esimerkiksi, niin se on aika iso lovi sitten aineistomäärärahaa.

H2: Et vaikka se on aika rauhallinen se tila. Niin se sitten, ei se sitten ihan täysin rauhallinen ole, että miusta miä oon vähän jo nyttengin kokenut, että on ollut joskus jo vähän ehkä siinä Minikinossa just että. Varmaan ois parempi ku, et olis erillinen tila. Varsinkin, jos siinä on ihan oikeesti joku semmonen kasvatuksellinen pointti, et pitäs saaha niin, ku hyvä kontakti yleisöön. Niin kylhän sillon tietysti olis parempi semmonen suljettu tila.

H3: Se vois ehkä jotain häiritä, jos joku haluis vaan tulla siitä josta-kin just kattomaan, mut en mä usko, et mitään isompia, ylitsepääsemättömiä tai että ne ongelmat ois mietittävässä, ennen ku käynnistys tai järjestettäs.

5.2.3 Kirjaston ja yhteiskunnan muutos

Lindberg (2015, 30–33) toteaa, että muutosprosessiin kuuluu kolme vaihetta, jotka ovat loppu, tyhjiys ja alkua. Kirjastoissa eletään tällä hetkellä tyhjyyden ja alun välimaastossa. Tyhjyyden hetki on aina lopun ja uuden alun keskivaiheilla. Se on hetki, jolloin ymmärretään muutos tapahtuvaksi ja omaan elämään linkittyväksi. Kirjastoissa on paljon vanhoja hyviä käytäntöjä, mutta yhteiskunnassa on menossa muutos, jota ei voi ohittaa. Kirjastojen täytyisi pysyä kehityksen vauhdissa. Kirjastojen tulisi huomioida niin kutsutut perustrendit, jotka vaikuttavat koko yhteiskuntaan eli väestön ikääntyminen, verkostoituminen, teknologian kehittyminen ja globalisaatio. Voidaan kuitenkin sanoa, että kirjastotyössä on paljon samaa kuin ennen. Haastateltavista kaikki kokivat kirjastotyön muuttuneen vuosien varrella. Kirjastohenkilökunnan ammattitaito ja työnkuva ovat moninaiset. Henkilökunnan täytyy omaksua ja oppia uutta nopeasti. Työmuodot ovat muuttuneet huomattavasti siitä, mitä ne olivat ennen. Erilaisia työmuotoja on niin paljon, että elokuvakasvatus ei ole ainoa tai edes ensimmäinen opeteltava taito tai vaatimus kirjastohenkilökunnalla.

H1: No, aika lailla samat, ne tiedonhankinta kanavat on meillekin ihan uusia. Meiänkin pitää koko ajan kouluttautua ja ite perehtyä niihin. Sitten mä ainakin koen, että nää just tiedon tai nää laitteiden opastukset, koska niitä tulee koko ajan uusia.

H2: Se, että ihan lakimuutoshan on tullut ja kirjastoon, on tosiaan säilytetty niin paljon niin, ku erilaisia tehtäviä, mitä ei niin, ku sillon ku oon ite opiskellut niin ei ois osannut kuvitellakaan. Ja se, että

se kyllä niin ku, se on kyllä haaste, et vaikka ei oiskaan tää historia, että on niin, ku oppinut ajattelemaan eri lailla. Niin miä uskon, että ihan nuoremmillekin, jotka nyt tulee tälle alalle, niin se, että meiän pitäs niin, ku oikeesti olla niin, ku ihan tosi monitaitureita.

Kirjastojen palvelukulttuuri on muuttunut internetin sekä sähköisten asiointien lisääntyessä. Kirjastoilla on tämänhetkisessä yhteiskunnassa tärkeä rooli digitaalisten opastamisessa. (Sallmén 2007, 16.) Internet on tulvillaan monenlaista tietoa, niin hyvää kuin huonoakin. Kirjastojen näkökulmasta on tärkeää löytää sekä tarjota asiakkaille laadukasta ja luotettavaa verkkotietoa. (Opetusministeriö 2009, 11.) Digitaalisten opastus on selkeästi tärkeä ja uusi työmuoto, joka vie kirjastohenkilökunnalta aikaa ja se vaatii perehtymistä. Digitalisaation myötä näitä taitoja jokainen kansalainen tarvitsee pärjätäkseen arkielämän toiminnoissa iästä riippumatta. Tämän ottivat haastattelussa myös Mikkelin seurakirjaston henkilökunta esille.

H2: Lisäksi on tullut sitten tosi vahvasti niin, ku laajempi konsepti tästä siis ylipäättänsä tästä vois aatella varmaan niin, ku kansalaistaitoja eli puhutaan just siitä ihmisten osallisuuden vahvistamisesta ja just nää yleiset digitaaliset taidot.

H3: Sitten on nyt yks tietysti tää, kun puhutaan aktiivisen kansalaisuuden tukemista tai tällaisista elikkä just näitä digitaali, yhteiskunnan tai sanotaan palvelujen digitalisoitumisesta, kun ne on niin vauhdilla digitalisoituneet. Niin tuota siinä olla yhtenä niin, ku monista tahoista tarjoomassa ensinnäkin välineitä.

Purhonen (2015, 89) toteaa, että nuoret saattavat olla kirjaston näkökulmasta hävinnyt asiakasryhmä. Heistä ollaan myös usein huolissaan ja lukemattomuus sekä lukutaito johtavat helposti syrjäytymiseen. Brozo toteaa osuvasti haastattelussaan, että lukeminen voi olla muutakin kuin kirjojen lukemista (Ahola 2014). Voisiko ajatella, että nuoret saataisiin lukemiseen pariin tarjoamalla heille, jokin väylä lukemiseen esimerkiksi elokuvien avulla. Eräs haastateltava nosti esille myös heikkenevän lukutaidon, joka on suuri haaste ei pelkästään kirjaston vaan koko yhteiskunnan näkökulmasta.

H2: Tietysti lukutaidon heikkeneminen, mikä tota aina suuri haaste.

5.2.4 Tulevaisuuden kirjastotyöntekijä

Sipilä (2007, 121–122) mainitsee, että tulevaisuuden kirjastotyöntekijöitä yhdistävänä ominaisuutena ovat pedagogiset taidot. Jokaisen tulisi osata opastaa ja opettaa sekä nämä taidot tulisi pystyä liittämään muihinkin taitoihin. Kirjastoalalla tarvitaan ja vaaditaan laaja-alaista osaamista. Erään haastateltavan kanssa nousi esille kirjastotyön vaativuus sosiaalisentyön näkökulmasta. Kaikilla ei ole kosketuspintaa, koulutusta tai edes haluja siinä määrin toimia sosiaalisentyön näkökulmasta kuin ehkä tässä hetkessä tarvittaisiin. Voiko kirjastohenkilökunnalta vaatia kaikkien ihmisryhmien tuntemusta? Pitäisikö seuraaville kirjastoalalle tuleville koulutuksen avulla tuoda vahvemmin pedagogista osaamista erilaisten kohderyhmien kanssa toimimiseen. Tietynlaiset paineet luovat haasteita, minkä tahansa uuden työmuodon omaksumiselle.

H2: Kirjastoon on aika paljon tullut semmosia ihmisiä kuitenkin töihin niin, ku esimerkiks miä itekin, että, et miä en olis niin, ku koskaan halunnut esimerkiks mikskään sosiaalityöntekijäks, mut niin, ku tämmöset aspektit tulee. Niin tulee aika vahvasti sitten niin, ku semmonen, semmonenkin tarve tai se sävy siihen, et miä en tunne itteeni ollenkaan niin, ku vahvaksi semmosessa.

Koulutuksen avulla kirjastohenkilökunnan asiantuntijuus ja osaaminen varmistetaan (Sallmén 2007, 18). Yksi haastateltava nosti tämän seikan esille sosiaalisen kirjaston yhteydessä ja minkälaisia vaatimuksia se on tuonut mukanaan ammattitaidon näkökulmasta. Kirjastolle satelee erilaisia uuden työn vaatimuksia, joihin aiempi koulutus ei ole tuonut välttämättä pätevyyttä tai se ei ole ehkä ollut aikanaan ajankohtainen.

H2: Selkeesti niin, ku tarvitaan sellasia taitoja mihin meillä ei oo tavallaan koulutusta eikä sitten niin, ku myöskään ihan hirveesti mahdollisuuksia sitten niin, ku työnohella opiskella. Se ei ole sentapainen rooli, jota mitä miä oon itelleni kirjastotyöntekijänä niin, ku ajatellut. Ja se, että se tavallaan ei oo semmonen työ, mihin miä en oo niin, kun koskaan halunnut.

Hokkanen (2015, 13) toteaa, että sosiaalinen kirjasto tarkoittaa monesti kirjaston levittäytymistä esimerkiksi nuorisotyöntekijöihin, yhteisöpedagogeihin ja opettajiin sekä useisiin muihin ammattiryhmiin. Hokkanen mainitsee myös, että kirjastot ovat mielekkäitä yhteistyökumppaneita, koska heillä on muun

muassa iso asiakaskunta. Suurten säästöpainneiden kanssa eteen tulee väijäämättä se, että kaikessa ei voi olla mukana. Kirjastojen täytyy kohdentaa, mitä kaikkea he voivat tehdä. Mikkelin seutukirjaston henkilökunta nosti esille myös näitä seikkoja pohtiessaan, mitä sosiaalisen kirjaston näkökulmasta voisi olla olemassa.

H2: Se niin ehkä semmonen just minkä tiiätkin, et niin ku tavallaan paljon kaikkee sellaista mielenkiintoista ja kivaa toimintaa, mitä vois vielä tehdä nykyisen lisäksi, mutta että [rajaus].

H3: Kyllä, eihän myö voida rönsytä niin, ku joka paikassa. Et joskus tuntuu ihan kirjastolla tai täältä lähdettiin ihan mihin vaan mikä tai koetettii kauheesti itseki tuottaa sellasia tapahtumia, jotka nyt ei ehkä liittyny suoraan. Et se oli vähän tapahtumia tapahtumien ilosta ja omin voimin. Et nyt meillä on kyllä selvästi muuttunu se strategia, et ei me omin voimin toteuteta kauheesti vaan pyritään just verkostoitumaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, voisiko Mikkelin seutukirjastolla käyttää elokuvakasvatusta sosiaalisen kirjaston välineenä nuorten kanssa toimiessa. Tarkoitus oli selvittää minkälaisia mahdollisuuksia ja esteitä henkilökunta löytää elokuvakasvatuksella olevan. Haastateltavilla oli aika hyvä näkemys, mitä elokuvakasvatus on ja, mitä sen toteuttaminen vaatisi kirjastoympäristössä. Mikkelin seutukirjastolla on ymmärretty hyvin sosiaalisen kirjaston merkitys.

Haastateltavat olivat kaikki samoilla linjoilla, että elokuvakasvatus voisi olla yksi sosiaalisen kirjaston väline, jos resurssit sen sallisivat. Koettiin myös tärkeäksi oman ammatillisuuden näkökulmasta, että elokuvakasvatukseen tulisi perehtyä kunnolla. Lindberg (2015, 27) toteaaakin, että kirjastoissa on aina työskennellyt todella tarkkoja ja velvollisuudentuntoisia ihmisiä. Toisaalta haasteita toi elokuvakasvatuksen liittäminen juuri oman työn osaksi. Esiin tuli hanketyön mahdollisuus uusien toimintamuotojen testaamiseen. Kirjastot ottavat mielellään vastaan erilaista toimintaa, mutta lähtökohtaisesti yhteistyökumppanina tai toisten toimijoiden mahdollistamana. Tähän voi olla useitakin eri syitä, mutta resurssikysymys on varmasti yksi suurimmista.

Haastateltavat kokivat elokuvakasvatuksen tavoitteelliseksi toiminnaksi, jolla on pyrkimys johonkin muuhunkin kuin vain elokuvan katsomiseen viihteen vuoksi. Haastateltavat ymmärsivät elokuvakasvatuksen tavoitteita ja menetelmiä. Erilaisia elokuvakasvatuksen hyötyjä nostettiin myös esille. Haastateltavat nostivat myös esille elokuvalisenssin kalleuden ja tilakysymyksen. Mikkelin seutukirjasto toimii pienellä resurssilla verrattuna moniin muihin kaupunkeihin. Siitä huolimatta on pystyttävä luomaan uudenlainen konsepti koskien liikkuvia kirjastopalveluita eli kirjapaku Mirja.

Nuorille vapaa-aika tarkoittaa positiivisia asioita koulun ja työn ulkopuolella. Se muodostuu omasta ajasta, vapaudesta, itse valikoidusta ja päätetystä tekemisestä sekä kaverien kanssa vietetystä ajasta. Nuorten vapaa-aika on tärkeää monestakin eri näkökulmasta. Nuorten vapaa-aikaan liittyvät itsenäistymispyrkimykset. Niiden avulla saavutetaan tulevaisuuden itsenäiseen elämään vaadittavia taitoja. (Määttä & Tolonen 2011, 5–6.) Usein ajatellaan, että nuoret ovat sellainen kohderyhmä, jota on vaikea saada houkuteltua mukaan toimintaan. Tämä ilmeni niin haastattelujen aikana kuin omakohtaisena kokemuksena elokuvakerho kokeilun kanssa. Nuorille suunnattu tekeminen tulisi kummuta nuorista itsestään. Tässä on varmasti yksi syy, miksi nuorille suunnattu toiminta ei innosta nuoria itseään. Syy järjestää jotain ei lähde nuorista vaan aikuisesta itsestään. Elokuvakerhon epäonnistumista olisi ollut hyvä purkaa haastateltavien kanssa ja liittää se osaksi tutkimusta. Miksi se ei onnistunut heidän mielestään? Miksi nuoria ei tavoitettu? Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Toisaalta Launonen (2015, 59) mainitsee, että nuorilta kysyttäessä unelmien kirjastoon kuuluivat yhtenä osana muun muassa elokuvat. Mikä voi olla syynä, että nuoret eivät kuitenkaan innostuneet elokuvakerhosta? Voidaanko ajatella, että on helpompi kirjata toiveita, kuin konkreettisesti osallistua itse tekemiseen. Asiaa täytyisi kysyä myös nuorilta itseltäänkin. Näin jälkeen päin ajateltuna oli ehkä hyvä, että elokuvakerho ei toteutunut. Tämä tutkimus on osoittanut, miten laajasta aiheesta on kyse, kun puhutaan elokuvakasvatuksesta. Aineistoa ja tutkittavaa löytyisi vielä paljon enemmänkin. Tämä tutkimus on vain murto-osa isoa kokonaisuutta. Mielestäni on hyvä kysyä, pystyykö kehittämissytöitä tekemään ennen kuin taustat ja teoria on kunnolla selvillä?

Useaan otteeseen on todettu, että nuorten vapaa-ajasta kilpailevat useat eri toimijat. Hokkanen (2012, 161) mainitseekin, että ollaan tavallaan ison haasteen edessä, kun yhteistyötä tulisi tehdä, mutta kilpaillaan kuitenkin samoista nuorista. Voidaan todeta myös, että erilaisia palveluita on tarjolla, mutta nuoret puuttuvat. Jokainen meistä haluaa tehdä itselle mieluisia ja merkityksellisiä asioita. Mikä on nuoren näkökulmasta mielekästä toimintaa? Nuorten vapaa-aikaan kuuluu olennaisesti ystävien kanssa hengailu. Voidaan kysyä myös toki niin päin, että mikä on nuorille hengailua? Olisiko elokuvakerhotoiminta ollut heidän mielestään käytännössä hengailua.

Tutkimusaineistoon olisi ollut hyvä saada lisäselvyyttä myös kysymysten asetelulla sekä syventämällä tarkemmin elokuvakasvatusta. Haastateltavilta olisi pitänyt saada pohdiskelevampia vastauksia elokuvakasvatuksesta ja sen eri näkökulmista. Näitä erilaisia näkökulmia olisivat voineet olla esimerkiksi tunteet, vieraat kulttuurit, oman mielipiteen ilmaiseminen ja sen kehittäminen. Olin voinut myös avata keskustelua Koulukinon tuttuudesta ja elokuvakasvatuksen mahdollisuuksista muiden toimijoiden kanssa. Elokuvakasvatuksessa ohjaajalla on merkittävä rooli, joten tätäkin puolta olisi ollut hyvä käydä tarkemmin läpi haastateltavien kanssa.

Tästä yhteenvetona voi ajatella, että teemahaastattelurunko oli ehkä liian suppea. Toisaalta voidaan todeta, että tutkijana en ehkä ollut perehtynyt aiheeseen riittävästi, koska en saanut haastateltavista irti tarpeeksi. Tutkijan tulisi haastattelutilanteessa tarttua kiinni johonkin, mitä haastateltava sanoo ja sitä kautta pystyä avaamaan keskustelua enemmän. On olemassa tiettyjä hyvän haastattelijan ominaisuuksia, joita voi opetella tullakseen sellaiseksi. Hyvä haastattelija tuntee aihepiirin ja osaa ohjata haastattelua tutkimuksen päämäärää kohti. Hyvä haastattelija puhuu selkeästi ja esittää täsmällisiä kysymyksiä. Hän on kiinnostunut tutkittavasta aiheesta sekä haastateltavasta. Hyvä haastattelija osaa tulkita kielellisiä ja ei-kielellisiä vihjeitä. Haastattelijan tulee tunnistaa haastateltavan kuin myös oman käytöksensä vaikutus haastattelutilanteeseen. Hyvä haastattelija on luottamusta herättävä, avoin ja tulee toimeen monenlaisten ihmisten kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 68–69.) Tutkimuksessa näkyy varmasti oma kokemattomuuteni tutkijana. Nyt tekisin monet asiat toisin, kuten sen, että olisin perehtynyt teoriaan paremmin. Tutkijana

kuitenkin pääsin yllättymään haastateltavien vastauksista ja positiivisesta asenteesta elokuvakasvatusta kohtaan.

Tällä hetkellä eletään hyvin poikkeuksellista aikaa johtuen COVID-19:sta. Tätä seikkaa käsiteltiin myös haastateltavien kanssa. Se on tuonut mukanaan paljon muutoksia, mutta myös jotain hyvää kirjaston näkökulmasta. Aikaisemmin on puhuttu paljon kirjaston niin sanotusta uudesta roolista, mutta nyt on korostunut kirjaston perinteinen rooli hyvin vahvasti. Tämä ilmenee myös kävijöiden kertomuksista, joita sivuttiin haastatteluiden aikana. Haastateltavat nostivat esille tavoitteita, joita kirjastolla on. Niitä ovat aktiivisen kansalaisuuden tukeminen ja digitaitojen opastaminen. Kirjastoilla on tärkeä rooli oikeantiedon tuottamisessa ja esittämisessä. Haastateltavat toivat esille kirjaston tärkeyden matalan kynnyksen paikkana, jonne kaikki ovat tervetulleita. Voidaankin varmasti ajatella, että kirjastolla on merkittävä rooli meille kaikille ihmisille. Kirjastot tekevät varmasti paljon asioita niissä puitteissa, kuin heillä on mahdollista. Voidaanko kirjastoilta vaatia vielä enemmän varsinkin, jos odotetaan kaiken olevan kirjastohenkilökunnan itsensä tekemää.

Kirjaston toiminta ja työmuodot ovat muutoksessa. Saman aikaisesti kirjastojen tulisi pystyä vastaamaan kävijöidensä erilaisiin vaatimuksiin ja odotuksiin. Nuoret ovat myös tärkeä kohderyhmä kirjastoille. Kirjastojen pitäisi pystyä tarjoamaan kohdennettua toimintaa erilaisille ihmisille eri elämäntilanteissa. Halusin lisätä opinnäyteyöni sekä tekemäni pienen tutkimuksen avulla tietoisuutta elokuvakasvatuksesta sosiaalisen kirjaston välineenä juuri nuorten kanssa toimiessa.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Hirsjärvi & Hurme (2008, 18) mainitsevat, että tutkija vaikuttaa tutkimukseen aina käsitteiden valinnasta niiden tulkintaan sekä aineiston keruuseen, analysointiin, että raportointiin asti. Voidaan sanoa, että yksi tutkimusvälineistä on tutkija itse. Tutkimuksen luotettavuutta pohtiessa täytyy ymmärtää, että tutkijana olen tehnyt alusta pitäen tiettyjä rajoituksia. Olen päätenyt johonkin tiettyyn aiheeseen ja muodostanut sen pohjalta tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen

olen laatinut haastattelurungon (liite 1) ja haastatellut tutkimukseen osallistuneet työntekijät. Sen jälkeen olen muodostanut haastatteluvastauksista omat tulkintani teorian kanssa yhteen.

Avasin kaikille haastateltaville käsitteet elokuvakasvatus ja sosiaalinen kirjasto, jotta välttyttäisiin mahdolliselta väärinymmärrykseltä. Tutkimuksen kannalta oli tärkeää, että kaikki puhuisivat samasta asiasta. Pyrin kuvaamaan tutkimusprossin mahdollisimman sanatarkasti ja yritin olla ylitulkitsematta tekstiä. Lukijaa helpottaakseni käytin sitaatteja. Tarkoitus oli nivoa teoria ja haastateltavien vastaukset selkeäksi vuoropuheluksi, jotta lukijan olisi helpompi ymmärtää tutkijana tekemäni päätelmät. Vilkka (2015, 124, 126) toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa yleistäminen kumpuaa aina tulkinnasta ei tutkimusaineistosta. Tulkinta muodostuu vuoropuhelusta, jota tutkija käy teorian ja tutkimusaineiston välillä. Tutkijan on tärkeää olla rehellinen ja pystyttävä perustelemaan tekemänsä valinnat. Tutkimuksen teoreettinen toistettavuus tarkoittaa, että lukijan olisi päästävä tutkimuksessa samaan lopputulemaan kuin tutkija. Tähän on mahdollista päästä, kun tutkija kuvailee tarkasti tutkimusprosessia ja käyttää tutkimustekstissä katkelmia haastatteluista.

On myös syytä pohtia, että oman elokuvakerhokokeilun takia haastattelutilanne on voinut ollut haastava niin tutkijan kuin haastateltavan näkökulmasta. Haastattelutilanteessa on kyse vuorovaikutuksesta kahden ihmisen välillä. Mitä läheisempi haastateltava tutkijalle on sitä todennäköisemmin vastauksetkin saattavat olla tutkijaa miellyttäviä ja puoltavia. Tuomi & Sarajärvi (2018, 119) toteavat, että tutkimuksen tekemisessä on tärkeää huomioida myös puolueettomuusnäkökulma. Tällä tarkoitetaan sitä, että vaikuttaako tutkijan omat oletukset tai ajatukset siihen, miten hän ymmärtää haastateltavan puhetta tai miten niitä tulkitsee. Haastattelutilanteeseen saattavat vaikuttaa myös tutkijan ikä, sukupuoli, uskonto tai poliittinen vakaumus. Laadullisessa tutkimuksessa tietyllä tapaa edellä mainitut seikat vaikuttavat ja ne myönnetään, koska tutkijalla on tärkeä asema niin tulkitsijana kuin tutkimuksen luojanakin. Korostin haastattelutilanteissa, että en etsi mitään oikeita vastauksia vaan haluan kuulla haastateltavien omia näkemyksiä elokuvakasvatuksen mahdollisesta käyttämisestä sosiaalisen kirjaston välineenä.

Kaikkien haastateltavien kanssa käytin samaa teemahaastattelurunkoa (liite 1). Pysin litteroimaan kaikki haastattelut samalla kaavalla ja sanatarkasti. Ainoastaan täytenä ”niin ku” jätin pois, koska huomasin sitä käytettävän paljon. Näin oli kaikkien haastateltavien kohdalla. Hirsjärvi & Hurme (2008, 185) mainitsevat, että haastattelun luotettavuutta lisää, että kaikkien haastateltavien kanssa noudattaa samaa kaavaa. Alusta lähtien muun muassa haastattelut tulee litteroida samalla tavalla. Kaikki haastattelut puretaan samoja sääntöjä noudattaen.

Tutkimusjoukon pienuus on myös hyvä ottaa esille luotettavuudesta puhuttaessa. Vilka (2015, 97) kuitenkin toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa on tärkeintä sen laatu ei määrä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään selittämään tutkittavaa ilmiötä ja haastamaan vanhan käsitykset. Tähän on mahdollista päästä pienelläkin haastattelujoukolla, kunhan analyysin tekee huolellisesti ja tarkasti. Toisaalta myös tämän tutkimuksen kannalta sillä ei nähdä olevan suurtakaan merkitystä, koska tutkimus antaa totuudenmukaisen kuvan elokuvakasvatuksen mahdollisuuksista ja esteistä Mikkelin seutukirjastolla. Eskola & Suoranta (1998, 151) mainitsevat, että kvalitatiivista tutkimusta ja sen menetelmiä on kritisoitu epäluotettavuudesta. Laadullinen tutkimus antaa tutkijalle vapaammat kädet vuorotella analyysin, tulkintojen ja tutkimustekstin välillä. Tutkija joutuu laadullisessa tutkimuksessa koko ajan miettimään tekemiään valintoja. Pohtimaan sitä, että onko analyysi tarpeeksi laaja ja onko tutkimus kokonaisuudessaan luotettava.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimusehdotuksena esittäisin tutkimuksen tekemistä niissä kirjastoissa, joissa elokuvakasvatusta käytetään tai on käytetty sosiaalisen kirjaston välineenä. Näin pystyttäisiin vertaamaan Mikkelin seutukirjastoa muiden kirjastojen kanssa. Onko muualla esimerkiksi ollut enemmän resursseja ja näin ollen mahdollisuuksia elokuvakasvatuksen toteuttamiselle. Mitä se vaatisi muun muassa henkilökunnalta ja kirjastotalalta? Millä tavalla elokuvakasvatus on saatu käynnistymään ja nuoret sitoutumaan siihen? Minkälaista elokuvakasvatus on ollut muissa kirjastoissa toteutukseltaan? Kuka elokuvakasvatusta on

toteuttanut? Opinnäytetyöprosessin käynnistymisvaiheessa yksi haastateltavista nosti esiin mielenkiinnon muita kirjastoja kohtaan, jossa elokuvakasvatusta on käytetty työmuotona.

Toisena jatkotutkimusehdotuksena nostaisin esille Koulukino-tuottaja Marjo Kovanen haastattelun. Kovanen on työryhmineen tehnyt muun muassa Elokuvasvatusoppaan. Haastattelu voisi toimia osana tutkimusta tai olla kokonaan oma tutkimuksensa. Miten hän näkisi elokuvakasvatuksen mahdollisuudet sosiaalisen kirjaston näkökulmasta? Minkälaisia haasteita hän löytäisi elokuvakasvatuksella olevan? Mielenkiintoista olisi tutkia elokuvakasvatusta laajemmassa konseptissa. Siihen voisi ottaa mukaan esimerkiksi kouluysteistyökuviomahdollisuuden.

LÄHTEET

Aabø, S. & Audunson, R. 2012. Use of library space and the library as place. *Library & Information Science Research* 34, 138–149. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 10.11.2020].

Aabø, S. 2005. The role and value of public libraries in the age of digital technologies. *Journal of Librarianship and Information Science* 37, 205–211. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.researchgate.net/profile/Svanhild_Aabo/publication/249749901_The_role_and_value_of_public_libraries_in_the_age_of_digital_technologies/links/56b1b92b08ae5ec4ed4910b4/The-role-and-value-of-public-libraries-in-the-age-of-digital-technologies.pdf [viitattu 9.9.2020].

Ahola, S. 2014. Lukeminen vähenee Suomessa – erot tyttöjen ja poikien välillä suurimmat maailmassa. *Helsingin Sanomat*. Päivitetty 11.9.2014. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002760395.html> [viitattu 5.11.2020].

Alameri-Sajama, R. 2007. Tervetuloa sitten aikuisina! Nuoret kirjaston asiakaina. Teoksessa Alameri-Sajama, R. (toim.) *Nuorten kirjastotyön käsikirja*. Helsinki: BTJ Finland Oy, 12–20.

Bergala, A. 2013. Kokemuksia elokuvakasvatuksesta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 142.

British Film Institute. BFI. 2015. Film Forever. A framework for film education. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www2.bfi.org.uk/sites/bfi.org.uk/files/downloads/%20bfi-a-framework-for-film-education-brochure-2015-06-12.pdf> [viitattu 3.10.2020].

Frantti, A. 2013. Media- ja elokuvakasvatus peruskouluopetuksessa. Tutkimus elävää kuvaa – projektiin osallistuneiden opettajien käsityksistä ja opetuskäytänteistä. Pro gradu -työ. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59846/Frantti.Anne.pdf?sequence=1> [viitattu 4.5.2020].

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas 3. Teoksessa Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 5. uudistettu painos, 24–46. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 3.5.2020].

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. E-kirja. Vastapaino: Tampere. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 30.9.2020].

Haapala, A. 2015. Kirjastot elämyksellisinä oppimisympäristöinä. Teoksessa Hokkanen, L. (toim.) *Sosiaalinen kirjasto. Lukemattomien mahdollisuuksien maailma*. Helsinki: BTJ Finland Oy, 68–87.

Haavisto, T. 2007. Mediakasvatus ja kirjastot. Teoksessa Kynäslähti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2017, 117–121. PDF-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-99964-1-4.pdf> [viitattu 27.4.2020].

Hakoluoto, T. 2016. Nuoren kokonaisvaltainen kohtaaminen ja dialogisuus. Teoksessa Fedotoff, J., Leppäkari, H. & Timonen, P. (toim.) Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. 1. painos. Oulu: Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, 9–20. PDF-dokumentti. Saatavissa:

https://drive.google.com/file/d/181OYUA_jma9gzRqrRQIMbkMhUZvZcGXh/view [viitattu 21.10.2020].

Heikkilä, M. 2016. ”Mahtava kirjasto!”. Teoksessa Sandelius, N. (toim.) Hyötyä, tietoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia. Helsinki: Kuntaliitto, 108–114. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/kirjastot_sisalto_ebook.pdf [viitattu 9.9.2020].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 4.5.2020].

Hokkanen, L. 2018. Tositarkoituksella. Yhteisöpedagogit tulevaisuuden lukiinostajina? Teoksessa Komonen, K. & Ronkainen, J. (toim.) Punaisen langan virkkausta - Näkökulmia nuorisotyön koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämistyöhön. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 195–202. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153091/URNISBN9789523440944.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 4.4.2020].

Hokkanen, L. 2015. Kun kirjastot alkavat elää – Sosiaalisen kirjaston ideasta. Teoksessa Hokkanen, L. (toim.) Sosiaalinen kirjasto. Lukemattomien mahdollisuuksien maailma. Helsinki: BTJ Finland Oy, 11–44.

Hokkanen, L. 2012. Viiden tähden olohuone. Kirjastot nuorisotyön uutena toimintaympäristönä. Teoksessa Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 142, 149–162.

Idström, A. 2016. Kirjastojen hyötyvaikutukset tutkimuksen valossa. Teoksessa Sandelius, N. (toim.) Hyötyä, tietoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia. Helsinki: Kuntaliitto, 23–42. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/kirjastot_sisalto_ebook.pdf [viitattu 9.9.2020].

Johnson, C. A. & Griffis, M. R. 2009. A Place Where Everybody Knows Your Name? Investigating the Relationship between Public Libraries and Social Capital. Canadian Journal of Information and Library Science 33, 159–191. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 11.11.2020].

Juntunen, M. 2011. Katsaus elokuvakasvatuksen menetelmiin. Teoksessa Hakkarainen, P. Kumpulainen, K. (toim.) Liikkuva kuva – muuttuva opetus ja oppiminen. Lapin yliopisto: Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 71–97.

Jyrkinen, J. 2013. Kirjasto tervehdyttää. Projekti erilaisten asiakasryhmien kohtaamisesta, hakeutuvasta kirjastotyöstä sekä toiminnan ja palveluiden kehittämistä erityisryhmien ehdoilla. Porin kaupunginkirjasto–Satakunnan maakuntakirjasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.yumpu.com/fi/document/read/39335068/kirjasto-tervehdyttaa-ra-portti-pori> [viitattu 8.4.2020].

Jäppinen, E. 2007. Erilaisia kirjastonkäyttäjiä? Pointti on nuorten oma paikka. Teoksessa Alemeri-Sajama, R. (toim.) Nuorten kirjastotyön käsikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy, 21–32.

Kiesilä, I. 2017. Kamerakynän pedagogiikka. Opettajan käsikirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mystinenportaali.com/mediakasvatus/kamerakynan-pedagogiikka-opettajan-kasikirja-2017-web.pdf> [viitattu 16.10.2020].

Kiillakoski, T. 2016. Valvottua tai vapaata, tekemistä tai ei. Nuorten näkemyksiä hyvästä kohtaamispaikasta. Teoksessa Lampela, P., Leppävuori, M. & Puomilahti, I. (toim.) Hengailua, kohtaamisia ja yhdessä olemista. Nuoruuden elementtejä ja työmuotoja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Kuopio: Nuorten palvelut ry, 16–25.

Kovanen, M. & työryhmä. 2013. Elokuvasvatuksen opas. Helsinki: Nemo.

Kupiainen, R., Kulju, P. & Mäkinen, M. 2015. Mikä monilukutaito? Teoksessa Kaartinen, T. (toim.) Monilukutaito kaikki kaikessa. Tampere: Tampereen yliopiston normaalikoulu, 13–24. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98047/monilukutaito_kaiikki_kai-essa_2015.pdf [viitattu 4.4.2020].

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492> [viitattu 12.10.2020].

Launonen, V. 2015. Sosiaalisuuden muutos kirjastoissa. Teoksessa Hokkanen, L. (toim.) Sosiaalinen kirjasto. Lukemattomien mahdollisuuksien maailma. Helsinki: BTJ Finland Oy, 45–67.

Leino, K., Linnakylä, P. & Malin, A. 2004. Tarttuvatko nörtit kirjaan: eksyvätkö lukutoukat verkkoon? Teoksessa Linnakylä, P., Sulkunen, S. & Arffman, I. (toim.) Tulevaisuuden lukijat. Suomalaisnuorten lukijaprofiileja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 185–199.

Leppinen, S. 2007. Nuorten elokuvat kirjastossa. Laadukkuutta ja vaihtoehtoja. Teoksessa Alemeri-Sajama, R. (toim.) Nuorten kirjastotyön käsikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy, 113–119.

Library Connect. 2013. I am a social librarian. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://libraryconnect.elsevier.com/articles/i-am-social-librarian-infographic-free-download> [viitattu 29.4.2020].

Lindberg, P. 2015. Muutosjohtamista vai muutoksen tekemistä? Teoksessa Relander, J. & Saarti, J. (toim.) Kirjaston kuolema. Helsinki: BTJ Finland Oy, 27–41.

Merilampi, R-S. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Helsinki: BTJ, Finland Oy.

Mikkelin seutukirjasto. 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://kirjasto.mikkeli.fi/> [viitattu 4.2.2020].

MTV Uutiset. 2019. Suomalaisten lukemien kirjojen määrä vähenee – sosiaalinen media vie osansa: ”Vapaa-ajasta kilpailee niin moni asia nykyään”. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomalais-ten-lukemien-kirjojen-maara-vahenee-sosiaalinen-media-vie-osansa-vapaa-ajasta-kilpailee-niin-moni-asia-nykyaan/7378728#gs.kh7bev> [viitattu 4.11.2020].

Mustikkamäki, M. 2016. Sivistys, kirjastot ja mediakasvatus. Teoksessa Pekala, L., Salomaa, S. & Spisák, S. (toim.) Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja, 1/2016, 74–91. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf [viitattu 28.4.2020].

Mäkinen-Laitila, S. 2009. Mediakasvatus ammattikorkeakoulujen kirjastoalan opetuksessa. Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy, 115–134.

Määttä, M. & Tolonen, T. 2011. Johdanto. Teoksessa Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.) Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112, 5–11.

Naumanen, M. 2009. UUSI KOUVOLA, UUSI KIRJASTO, UUSI MEDIA. Käytännön kokemuksia kirjaston ja koulun mediakasvatusyhteistyöstä. Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa Helsinki: BTJ Finland Oy, 152–166.

Nevala, T. 2019. Tutkitaan. Koetaan. Tehdään. Elovakasvatuksen käsikirja. Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut: Valveen elokuvakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.elokuvaviikko.fi/wp-content/uploads/2019/01/kasikirja_web.pdf [viitattu 7.4.2020].

Nuotio, J. 2016. Muuttuva kirjasto kohtaa monenlaisia nuoria. Teoksessa Lampela, P., Leppävuori, M. & Puomilahti, I. (toim.) Hengailua, kohtaamisia ja yhdessä olemista. Nuoruuden elementtejä ja työmuotoja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Kuopio: Nuorten palvelut ry, 48–58.

Oinas, M-M. 2016. Nuoren kasvun tukeminen. Teoksessa Fedotoff, J., Leppäkari, H. & Timonen, P. (toim.) Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. 1. painos. Oulu: Nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, 27–31. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://drive.google.com/file/d/181OYUA_jma9gzRqrRQIMbkMhUZvZcGXh/viiew [viitattu 21.10.2020].

Opetusministeriö. 2009. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009: 32. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76687/opm32.pdf?seq> [viitattu 5.11.2020].

Oravala, J. 2007. Kohti elokuva- ja mediakasvatusteorioiden käsitteellistä ja pragmaattista synteesiä. Teoksessa Kynäslahti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2017, 103–116. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-99964-1-4.pdf> [viitattu 4.10.2020].

Padgett, L. 2017. The Social Library. Information Today. Dec2017, Vol 34. Academic Search Elite. United State of America: Medford. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 9.11.2020].

Peters, J.M.L. 1961. Teaching about the film. UNESDOC Digital Library. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000043350> [viitattu 15.10.2020].

Pilppula, R. 2015. IFLA-trendeistä eväitä. Teoksessa Relander, J. & Saarti, J. Kirjaston kuolema. Helsinki: BTJ Finland Oy, 42–55.

Purhonen, K. 2016. Kenen työ? Vartijat ja nuorisotyöntekijät asiakastyön turvallisuuden ja kasvatustyön äärellä. Teoksessa Lampela, P., Leppävuori, M. & Puomilahti, I. (toim.) Hengailua, kohtaamisia ja yhdessä olemista. Nuoruuden elementtejä ja työmuotoja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Kuopio: Nuorten palvelut ry, 154–167.

Purhonen, K. 2015, Muuttuva työ – kirjaston hyllynvälistä ja nuorisotalon ikkunasta kurkistaa kolmas työ. Teoksessa Hokkanen, L. (toim.) Sosiaalinen kirjasto. Lukemattomien mahdollisuuksien maailma. Helsinki: BTJ Finland Oy, 88–119.

Raitaranta, K. & Virtanen, L. 2011. Esipuhe. Teoksessa Raitaranta, L. & Virtanen, L. Ruutia, räminää ja rakkautta. Elokvaklassikoita lapsille ja nuorille. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy, 6–7.

Raitaranta, K. 2011. ”Se on vain elokuvaa”. Teoksessa Raitaranta, K., Virtanen, L. (toim.) Ruutia, räminää ja rakkautta. Elokvaklassikoita lapsille ja nuorille. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy, 8–21.

Sallmén, P. 2016. Kirjasto mediakasvatuksen kolmantena tilana. Tampereen yliopisto. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Pro gradu -työ. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99643/GRADU1472801889.pdf?sequence=1> [viitattu 27.4.2020].

Sallmén, P. 2009. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy, 9–26.

Sallmén, P. 2007. Kirjastotyö muuttuu, muuttuuko kirjastotyöntekijä? Teoksessa Korpisaari, J. & Saarti, J. (toim.) Kirjastonhoitaja tulevaisuudessa – Milloista osaamista kirjastot tarvitsevat? Kirjastonhoitajien säätiön julkaisu, 15–21.

Salomaa, S. & Palsa, L. 2019. Medialukutaito Suomessa. Kansalliset media-
kasvatuslinjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:37. PDF-do-
kumentti. Saatavissa: [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/han-
dle/10024/161951/OKM_2019_37.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161951/OKM_2019_37.pdf?sequence=1&isAllowed=y) [viitattu
23.5.2020].

Sihvonen, J. 1989. Liekehtivät nalleverhot. Esseitä televisio- ja elokuvakasva-
tuksesta. Helsinki: Like kustannus Oy.

Sipilä, S. 2007. Tulevaisuuden kirjastotyö vaatii moniosaajilta sosiaalisuutta ja
uusia taitoja. Teoksessa Korpisaari, J. & Saarti, J. (toim.) Kirjastonhoitaja tule-
vaisuudessa – Millaista osaamista kirjastot tarvitsevat? Kirjastonhoitajien sää-
tiön julkaisu, 119–122.

Sulkunen, S. 2004. Nuoretko hylänneet kulttuurin? Teoksessa Linnakylä, P.,
Sulkunen, S. & Arffman, I. (toim.) Tulevaisuuden lukijat. Suomalaisnuorten lu-
kijaprofiileja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 201–220.

Suomen kirjastoseura. 2014. Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa: Suosituksia
ja suuntaviivoja. 2014. Suomen kirjastoseura. PDF-dokumentti. Saatavissa:
[https://suomenkirjastoseura.fi/files/Mediakasvatus/mediakasva-
tus_koko%20julkaisu%20netiss%2024%202%202014.pdf](https://suomenkirjastoseura.fi/files/Mediakasvatus/mediakasva-
tus_koko%20julkaisu%20netiss%2024%202%202014.pdf) [viitattu 26.4.2020].

Tiitinen, A. & Turunen, V. 2017. Nuorisotyötä kirjastoissa. Teoksessa Hoik-
kala, T. & Kuivakangas, J. (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan
kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu, julkaisuja 42.
Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 196, 205–217.
PDF-dokumentti. Saatavissa: [https://www.humak.fi/wp-con-
tent/uploads/2017/12/hoikkala-kuivakangas-kenen-nuorisotyö.pdf](https://www.humak.fi/wp-con-
tent/uploads/2017/12/hoikkala-kuivakangas-kenen-nuorisotyö.pdf) [viitattu
4.4.2020].

Tuomi, P. & Saarti, J. 2015. Uusi julkisjohtaminen kirjastoissa – kirjasto käyttä-
jiä vai käyttäjät kirjastoa varten? Teoksessa Relander, J. & Saarti, J. Kirjaston
kuolema. Helsinki: BTJ Finland Oy, 13–26.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudis-
tettu laitos. E-kirja. Helsinki: Tammi. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [vii-
tattu 5.4.2020].

Tuomi, P. 2016. Lukeminen edistää hyvinvointia ja terveyttä. Oulun ammatti-
korkeakoulu, tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 5. WWW-dokumentti. Saata-
vissa: <http://www.oamk.fi/epooki/index.php?clD=710> [viitattu 9.9.2020].

Vapaa-ajan osallistuminen. 2017. Lukemisen muutokset. 4. Nuorten kirjas-
tossa käyminen on vähentynyt. Helsinki: Tilastokeskus. WWW-dokumentti.
Saatavissa: [http://www.stat.fi/til/vpa/2017/03/vpa_2017_03_2019-04-
25_kat_004_fi.html](http://www.stat.fi/til/vpa/2017/03/vpa_2017_03_2019-04-
25_kat_004_fi.html) [viitattu 13.10.2020].

Viiri, M. 2007. Kirjastohenkilöstön määrän ja laadun kehitys. Teoksessa Korpi-
saari, J. & Saarti, J. (toim.) Kirjastonhoitaja tulevaisuudessa – Millaista osaa-
mista kirjastot tarvitsevat? Kirjastonhoitajien säätiön julkaisu, 46–54.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 4. uudistettu painos. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 22.10.2020].

Vogler, C. 2007. The Writer's Journey. Mythic structure for writers. Third edition. Studio City: Michael Wiese Productions.

Xia, J. & Pan, Q. 2012. The Effects of Film Appreciation on Improving the Students' Intercultural Communication Competence. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://pdfs.semanticscholar.org/deb2/b8ff93bd593bf709744d86734ebd671a4df5.pdf> [viitattu 15.10.2020].

Yleisten kirjastojen neuvosto. 2016. Kansalaisen kirjasto. Olennainen osa Suomalaista osaamista. Yleisten kirjastojen suunta 2016–2020. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web.pdf> [viitattu 4.4.2020].

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO / KYSYMYKSET

Taustatietoa haastateltavasta

1. Miten kauan olet työskennellyt kirjastossa?
2. Mikä on roolisi kirjastolla?
3. Mitä työtehtäviisi kuuluu?
4. Pystytkö vaikuttamaan omiin työtehtäviisi? Ja jos, niin miten?

Kirjaston muuttuvat työmuodot

5. Miten työsi on muuttunut tänä aikana, kun olet työskennellyt kirjastossa?
6. Mihin kirjastoa tarvitaan 2020-luvulla?
7. Millaisia haasteita tämän päivän kirjastoilla on?
8. Miten Mikkelin seutukirjastossa toteutetaan sosiaalisen kirjaston ajatusta eli kirjaston roolia yhteisöllisenä kohtaamispaikkana ja aktiviteettien tarjoajana?
9. Miten sosiaalinen kirjasto on muuttanut kirjaston työntekijän työtä? Vai onko muuttanut?

Elokvakasvatus

10. Onko teillä Mikkelin seutukirjastossa kokemusta elokuvan hyödyntämisestä kirjastotyössä? Jos on, millaisia?
11. Mitä sinulle tulee mieleen elokuvakasvatuksesta (kysymyksellä ei tavoitella mitään oikeaa vastausta vaan mielikuvia)?
12. Elokvakasvatus määritellään usein elokuvan käsittelyksi keskustelun ja toiminnallisen tekemisen merkeissä. Voisiko elokuvakasvatus sopia mielestäsi kirjastotyön menetelmäksi? Miksi?
13. Olisitko itse kiinnostunut kokeilemaan elokuvakasvatusta työssäsi?
14. Mitä se mielestäsi sinulta vaatisi osaamisen puolesta?
15. Mitä hyötyä elokuvakasvatuksesta voisi olla?
16. Millaisia ongelmakohtia elokuvan hyödyntämisessä voi olla kirjaston tiloissa?
17. Voisiko esimerkiksi koulujen kanssa kirjastopolun yhteydessä käyttää elokuvakasvatusta yhtenä työvälinä?
18. Mitä vahvuuksia näet elokuvakasvatuksessa olevan?

Elokvakasvatuksen haasteet

19. Mitä haasteita koet elokuvakasvatuksella olevan oman työsi näkökulmasta?
20. Mitä haasteita koet elokuvakasvatuksella olevan kirjaston näkökulmasta?